

N:o 5-6 2012

Hinta 7 €

Karjalainen Seinto

Esittelyssä
ensimmäinen
lyydiläinen runoilija
Miikul Pahomov

Kenen pitäisi
huolehtia
Paikkarin torpasta
tulevaisuudessa

Kirsti Thure
oli oppilaana
opettajakurssilla

Kannen kuva: Kirsti Thure tovereineen Hirsilässä talvella 1944. Thure oli yksi opiskelijoista itäkarjalaisille opettajille tarkoitettulla koulutusleirillä.

PS. Karjalan Sivistysseuran toimisto on suljettuna heinäkuun ajan.

TÄSSÄ NUMEROSSA

Denis Kuzmin: Paro Remšu keskustelee Pertti Virtarannan kanssa	68
Jouni Kauhanen: Kirsti Thure oli yksi opiskelijoista opettajaleirillä	71
Pekka Pamilo: Kyykässä kilpaillaan Suomen mestaruuksista	74
Natalia Tšikina: Miikul Pahomov pitää elossa lyydiläistä perinnettä	78
Jelena Filippova ja Alina Čuburova: Nuori Karjala -liitto teki kyselyn	81
Alina Čuburova: Suomalais-ugrilaisten nuorten liitto Mafun New Yorkissa	84
Aila-Liisa Laurila: Inkerinsuomalainen Aleksandr Hudilainen johtaa Karjalan tasavaltaa	86
Siru Rajala haluaa selvittää vanhojen valokuviansa taustaa	88
Akilan Iivana: Suomalais-ugrilaiset kansat yhteisessä rintamassa	90
Eeva-Kaisa Linna: Uusi palsta keskustelelee Elias Lönnrotin syntymäkodista	95

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n jäsenlehti ja äänenkannattaja
- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

Seura perustettiin 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy Karjalan Heimo -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

ENSI NUMEROSSA

Seuraava Karjalan Heimo ilmestyy elokuun lopulla.
Lehdessä kerrotaan taas silloin kiinnostavia juttuja karjalaisuudesta.
Mitä haluat lukea lehdestä? Kerro vinkkisi päätoimittajalle!
Lähetä oma aineistosi päätoimittajalle viimeistään lauantaina 4. elokuuta.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja: Aila-Liisa Laurila
Puhelin: 0400 755 907 tai 040 514 3351
Sähköposti: paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Kirjeposti: Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere
Internet: www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Taitto: Peter Bange
Sähköposti: pbange@welho.com

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina. 93. vuosikerta.

Ilmoitushinnat (2011)

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, 1/1-s. 430 €, 1/2-s. 300 €, 1/3-s. 235 €, 1/4-s. 185 €, 1/6-s. 140 €, 1/8-s. 115 €

Mediakortti (pdf)

www.karjalanheimo.fi

Ilmoitusaineiston toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Osoite: Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: (09) 171 414
Telefax: (09) 278 4765
Sähköposti: toimisto@karjalansivistysseura.fi
Internet: www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee: ti ja to klo 10-15, heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta / jäsenmaksu (2011)

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Sampo Pankki 800015-61719
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Toimitusneuvosto

Senni Timonen, puheenjohtaja
Max Arhippainen, Tapio Hämynen,
Tuula Koski, Pekka Laaksonen,
Aila-Liisa Laurila, sihteeri

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Internet: www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 10. Kesäkuuta 2012

Kesä-Karjala hymyilee

Kesä on taas pitkällä ja kiireisimmät ehtineet jo käydä vierailulla "kotiseuduilla Karjalassa". Mitä erilaisempaa karjalaishenkistä pruasniekkaa on edelleen luvassa, joten eikun menoksi vain! Nuorimpien on viisainta ottaa mukaan joku vanhan polven edustaja, jolla saattaa olla siirrettävänään jälkipolville kiinnostavaa tietoa ja kokemusta.

Kesäinen Karjala on monella lailla houkutteleva paikka. Suomalainen matkailija siirtyy hetkessä omasta kulttuuristaan täysin toisenlaiseen maailmaan. Jo auringon heleys ja metsän vihreys ovat erilaisia. Tiestö kohenee erittäin hitaasti, joten rytkytystä riittää. Monet palvelut ovat kuitenkin parantuneet aika lailla siitä, mitä itse koin ensimmäisellä vierailullani Karjalan tasavallan alueella joskus 1990-luvun alussa.

Venäjän Karjalassa on erilaista kuin Suomen Karjalassa, mutta erilaisuuteen kannattaa suhtautua uteliaasti ja pohtia, mitä myönteistä annettavaa sillä mahdollisesti on. Saattaa näet olla totta, että Karjalaisen kulttuurin vaalimisessa Venäjän puolella ollaan paljon syvemmällä kuin Suomessa. Lännen puolella saa hakemalla hakea esimerkiksi yhtä aitoja karjalaisia tanssi- ja laulujuhlia kuin Venäjän puolella on tarjolla. – Enkä tarkoita nyt ainoastaan tuota pikaa alkavia Sortavalan laulujuhlia.

Kun karjalaisuutta esiteltiin hiljattain New Yorkissa YK:n päämajassa, yleisöön vaikutti kuulemma suuresti tieto rap-musiikin harrastamisesta karjalan kielellä. Se kertoo epäilemättä siitä, että alkuperäiskansojen kokouksessa oli mukana ihmisiä, jotka arvostavat kulttuurin uudistamista ja kehittämistä. He ovat ymmärtäneet, että paikoilleen ei saa jäädä polkemaan.

Vanhaa pitää säilyttää viisaasti, mutta sen pohjalta on myös luotava uutta – jotakin sellaista, joka pitää kulttuurin elossa ja kehittää sitä eikä museoi vitriineihin ja arkistoihin. Rohkeat kokeilut yleensä kannattavat, vaikka riskinotto voi tuntua aluksi liian suurelta. Ei kannata pelätä huokauksia eikä silmien pyöryksiä!

Suomalais-ugrilaiset kansat voivat pitää suurena saavutuksena sitä, että udmurttilaiset mummut, eli Buranovon Babuškat nappasivat kakkostilan kevään Euroviisuissa. – Eikös vain näyttänytkin kovin kotoisalta, kun he heiluiivat laulla tutuntuntuisissa asuissa ja tuohivirsut jalassa. Rekvisiittana oli leivinuuni, jossa mummut paistelivat piirakoita.

Babuškoiden kisakappale oli heidän omaa kieltään muutamaa englannin sanaa lukuun ottamatta. Diskoaineiksilla höystetyistä kokonaisuudesta kehkeytyi sellainen irrottelu, että yleisö aivan villiintyi ja pistesaaliista päätellen ympäri koko Eurooppaa. Siinä vasta oli pruasniekka!

AILA-LIISA LAURILA
päätoimittaja

*Paro Remšu vunut-
kansa Sulon Sirkein
kanssa.*

Osa 3

Sukujen nimet
kertovat historiaa

Paro Remšu

kertou Koštamukšen eläjiš

Koštamuksen suvuista kertonut Denis Kuzminin juttusarja päättyy haastatteluun, jonka professori Pertti Virtaranta on tehnyt Paro Tiihvanantytär Remšun kanssa vuonna 1963.

Paro syntyi 24.11.1904 ja kuoli 26.6.1992. Hän oli Oksenie ja Tiihvana Pekšujevin eli Kivisalon tytär. Keskustelu käydään karjalaksi.

Pertti Virtaranta: No nyt on 13.7.1963 ja Paro Remšun luo tulimme. Mitein še Paro še šiuu šyntymäkylä oli? Mi še oli?

Paro Remsu: Koštamukši. Koštamukši on miun šyntymäkylä.

PV: Ta šie tulit tänne, miehellä mänit?

PR: Miehellä tulin tänne 24 vuotena (vuonna 1924) huhtikuun 25. päivä. Še oli šilloin miän pääsijäini šinä päivänä.

PV: Vuokkiniemellä?

PR: Vuokkiniemellä.

PV: Kuuletko sinä ... onko šielä Koštamukšešša šiinä on še ... on niitä kyliä ... niitä vuaroja? Min nimelliset vuarat šielä ollah Koštamukšen kyläššä?

PR: Missäkö eletäh vain missä ei eletäh?

PV: Missä eletäh.

PR: No min nimiset ne on vuarat, ei niillä erikoista nimie olekkana muita kun ihmisien nimeltä oltih parahašti. Šitä šanottih yhtä šielä missä oli järven poikki Tiitanvuara, a se oli Koivuvara, missä oltih Tiihvana ta Iro, še oli Koivuvara. Šiitä missä elettih uutiselinpaikkoja oli še Priäkänvuara, ... Heikinaho. Še oli Kylmäni vuara missä myö elimä, Kyl-

mäni vuara. Šiitä oli Elovuara tuaš, missä elettih ne Elovuaran joukko. A šillä ei ollun šitä mistä on tämä Pekšujev Kat't'i, muuta kun Eläntävuara, Eläntävuarakši kučuttih šitä. Muita vuaroja šielä missä vuaroissa elettih ei ollun vuaran nimelisiä.

PV: Oliko pakinua šiitä mistä on tullun Koštamukšeh ensimmäiset eläjät?

PR: On. Iisalmelta on ensimmäiset eläjät tultu, Šuomešta. Vatani on tullun Iisalmelta. Šitä paistih. Iisalmelta on tultu Šuomešta ja Ruhoni myöš on tullun Šuomešta, mitä on nyt Rugojeviksi kučutah, še on suomelaista pohjua, kaikki Koštamukši on suomelaista pohjua. Šen varaššuššovan aikana kun hävinnyn kokonah Koštamukši nin šiitä on tultu Šuomešta eläjät.

PV: Minkä šovan aikana še ...?

PR: No varaššuššovakši šanottih, varaššuššota, še on šilloin keihähillä šojittu, šaipähillä pis's'elty ta šillä keinoin hävitetty še kanša, kaikki ... yksi Mari on jänyn ... Mariniemekši kučutah šitä šiuh kyläh, mi on šelvittän šen šiitä šen šovan, kaikki muut on tapettu ta

Enneinhän oli nämä piirit Suomen kera yhteyveššä eikä minnenä muuvvalla ollun tietä.

šiitä on Iisalmelta tullun enšimmäiset eläjät Koštamukšeh.

Niitä vuosilukuja ennen kun ei tiijetty, ni mie en tiijä konša še on ollun, kaikkein vanhimmat papuškat meilä niitäh paistih ta tietuškat, jotta mitein on ollun ennen Koštamukšen alku ... no ... Ruhoni on tullun Jyrkiläh, Vatani on tullun Vatalan puolella ta še niin ni on Vatala ta šiitä še oli Pekšujev ta šiitä mie en muissa mistä paikkakunnalta on tullun še Pekšunen šieltä Šuomešta.

PV: Varaššuššovašša šäilyi yksi ainua

ristikanša?

PR: No yksi tytär, yksi tytär, še oli nuori tyttö.

PV: Mi šen tyttären nimi?

PR: Mari, Mari oli šen tyttären nimi.

PV: Missä hiän šäilyi?

PR: Mariniemekši kučutah, šielä on mistä mänöy tie šinne, missä eletti Tiihvana ta Iro, ni Koivuvuaran tien šuušša on Mariniemi, šielä on še šäilyn šuurešša kolvešša, šiitä kolvie ei kuatan kenkänä. Vieläkö ollou nyt pis's'yššä? Mikittä šen ois tietän, vieläkö oli šilloin konša hiän

nyt oli viimekši eli šielä, ni še ois tietän, vieläkö on še kolvi pis's'yššä, missä on še Mari šäilyttän iččieh. A miun lapšuuven aikana vielä še oli kolvi pis's'yššä eikä annettu i kuatua kenenkänä. Mariniemie Marikolvekši kučuttih šiitä ... no ... tottaš šilloin vielä ei ollun hyvin šuuri še puu konša hiän on šielä šäilyn. A še šiitä mainittih, jotta tuošša on Marikolvi. Šiih on jänyn yksi Mari, mi on kerton šen kylän hävitykšen, mistä on šuatu tietä šiitä mitein on še kylä hävinnyn. A šiitä mie en muissa mainiččevan kunne še šiitä Mari mäni šiitä kun yksinäh jäi. Tottaš še mäni Šuomeh, muuvvalla šielä tietä ei ollun. Enneinhän oli nämä piirit Suomen kera yhteyveššä eikä minnenä muuvvalla ollun tietä. Šinne še mäni. Kerran Šuomesta šiih tultih ni uuvvet eläjät. Šemmoni oli še, šemmoni oli še juttu.

Santra Vasara, Nasto Vasara ja Paro Remšu yhteiskuvassa.

Juttusarjan kirjallisuus:

Engelberg R. Kansantietoja Pohjois- ja Itä-Suomesta ja Venäjän-Karjalasta. Helsingissä, 1912.

Istorija Karelii XVI-XVII vv. v dokumentah I. Petrozavodsk-Joensuu. 1987.

Istorija Kostomukshi. Petrozavodsk, 1987.

Itkonen T.I. Karjalaiset // Suomen suku. Helsinki, 1928.

Juvelius J.W. Muistoja Pohjoisen Venäjän Karjalan muinaisuudesta. SKS. Helsingissä, 1886.

Karjalan Heimo 2006, n:o 1-2.

Karjalan Heimo 2008, n:o 5-6.

Pöllä M. Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla. SKST 635. Helsinki, 1995.

Rebolskij krai (istoritšeskij otšerk). A. Zhukov, N. Korabljov, V. Makurov, M. Pulkin. Petrozavodsk, 1999.

Tupenkolahuttajien mailla: Vuokkiniemi esihistoriasta toiseen maailmansotaan. Jyväskylä, 2006.

Virtaranta P. Karjalaisia kulttuurikuvia. Ihmisiä ja elämäntaloita rajantakaisessa Karjalassa. Weilin+Göös. Espoo, 1981.

Väisänen A.O. A.O. Väisänen muistelmia // Kalevalaseuran vuosikirja 50. Helsinki, 1970.

Osa 2

Itä-Karjalan opettajat opissa

*Opettajaleiriläisiä vierailulla rovasti Koskenniemen kotona kesäkuun alussa 1943. Kirsti Thure oikealla kuviolli-
sessa leningissä.*

Kirsti Thure tuli oppilaaksi opettajaleirille

Suomalainen Kirsti Thure oli yksi itä-karjalaisille tarkoitetun opettajaleirin opiskelijoista Suomessa. Hänen perheensä oli muuttanut Neuvostoliittoon ja hän oli valmistunut opettajaksi Petroskoissa.

Suomalainen Kirsti Orvokki Thure syntyi vuonna 1921 Länsi-Pohjassa. Perhe muutti Neuvostoliittoon, missä asuinpaikat vaihtelivat isän puusepän ammatin takia useaan otteeseen: Petroskoi, Uhtua, Prääsä, Kolatselkä, Vieljärvi, Hysylä ja Sortavala.

Alkeiskoulun Kirsti Thure kävi Prääsässä, keskikoulua Kolatselässä ja Vieljärvellä. Suvussa oli paljon opettajia. Samoin heitä oli lähipiirissä. Niinpä Kirsti hakeutui keskikoulun jälkeen syksyllä

1939 Petroskoin Opettajainstituutin suomen kielen ja kirjallisuuden tiedekuntaan. Opetuskieli oli venäjä.

Petroskoin kokemuksiin Thure on muistellut: ”Suomalaisena tietysti pelkäsin hiukan. Olihan moni tuttu pidätetty, mukana myös sisareni mies. Propaganda oli jokapäiväistä, joten se taisi mennä korvasta sisään ja toisesta ulos. Lienemmekö edes ymmärtäneet kaikkea. Sirkka-sisaren aviomies Aarne oli Amerikasta Neuvostoliittoon muuttanut

englannin kielen opettaja. Miehen vanhemmat olivat Suomesta Amerikkaan muuttaneita siirtolaisia.”

Kirsti Thure valmistui opettajaksi 31. toukokuuta vuonna 1941. Perheen koti oli tuossa vaiheessa Sortavalassa, minne vasta valmistunut opettaja matkusti alkukesästä. Sieltä perhe joutui lähtemään sotaa pakoon evakkoon pitkin Laatokkaa ja Olhavajokea Sisä-Venäjälle. Kirsti kuitenkin palasi Aunukseen ja meni opettajaksi Nurmoilaan, jonkin matkaa Aunuksesta pohjoiseen.

Syyskuun alussa suomalaisten hyökkäyksen edessä oli kuitenkin lähdeittävä sodan jaloista kohti Syväriä ja sitten Kuittiseen. Mäkriäjoen rannalla sijaitsevassa Kuittisessa evakkomatka keskeytyi. Suomalaiset ottivat kylän haltuun. Suomalaisten puolelle jäänyt Kirsti pääsi jonkun ajan päästä Itä-Karjalan sotilashallinnon palvelukseen jakamaan elintarvikekortteja ja tekemään henkikirjoitusta.

Aunuksessa hän sai tiedon mahdollisuudesta päästä Suomeen opettajaleiril-

Kirsti Thure menestyi opinnoissaan hyvin, ja jatkoi Mieslahden jälkeen Jämsän opettajaleirillä ja sitten itäkarjalaishospitanttiluokalla Rauman seminaarissa. Alla kuva Mieslahden kansanopistosta ja yllä Jämsän kurssin luokkakuva.

Kainuun alkuvuosina pelko Neuvostoliittoon palauttamisesta leijui jatkuvasti elämän yllä

le. Hän kertoo: ”Totta kai olin valmis ja niinpä tulin Mieslahteen 16.1.1942. Päätös oli oma. Omaiseni olivat kaikki Venäjällä. Vain joku muutaman kuukauden tuttu, ei lähiystäviä – –.” Kirstin kanssa yhtä aikaa Mieslahteen saapuivat A. Petrova ja M. Gavrilova.

Kirsti Thure menestyi opinnoissaan hyvin, ja jatkoi Mieslahden jälkeen Jämsän opettajaleirillä ja sitten itäkarjalaisoshospitanttiluokalla Rauman seminaarin I osastossa lukuvuoden 1943–1944. Käytännössä hän oli kyseisen lukuvuoden opetustyössä Hämeessä palvelleen vi-ransijaisena Oriveden kunnan Hirsilän yläkansakoulussa. Vakinainen yläkansakoulun opettaja, Antti A. Isännäinen, oli asepalveluksessa. Thuren kanssa Mieslahteen saapunut Petrova sai niin ikään opettajapätevyyden Rauman seminaarista.

Opettajaleirin sotilasvirkamies, suomen kielen opettaja Antero Valtasaari lähetti heinäkuun alussa vuonna 1944 opettajille ohjekirjeen, jossa hän muun muassa totesi: ”Olemme täällä tiedustelleet suoraan paikkoja useilta tarkastajilta. Jos soitatte – Rauma 2132 – , annamme niistä mielellämme tietoja ja suosittelemme teitä tarkastajille. Toistaiseksi on parasta hakea väliaikaisia paikkoja, vaikka teitä kyllä voidaan valita koevuosillekin – – .

Oleskelukirjan uusimiseksi menette nimismiehen puheille, täytätte siellä samaisen kaavakkeen kuin vuosi sitten, mutta pyydätte oleskelulupaa toistaiseksi, samoin työlupaa toistaiseksi ja ilmoitatte työksi vain kansakoulunopettajan työn Suomessa. – – Voittehan sopivissa tilaisuuksissa tiedustella, milloin teille tulee tilaisuus liittyä jonkun seurakunnan jäseneksi.”

Johtaja Matti Koskenniemi lähetti elokuussa 1944 opettajaleiriläisille kirjeen, jossa hän kehotti itäkarjalaisia kääntymään opettajien puoleen – vaikka osoitetietoa ei olisikaan. Rauman seminaarin kautta kirjeet tulisivat perille. Leirin

johtajan kirje päättyi sanoihin ”Uskossa Karjalan ylönousemukseen”.

Heinäkuussa 1944 opettajaleirin päällikkö arvioi Thuren lahjakkaaksi ja opetustoimesta innostuneeksi henkilöksi. Rauman yläkansakouluopettajaseminaarin päästötodistuksessa olikin kiitettäviä arvosanoja ja vain pari kahdeksikkoo. Saatuaan Rauman seminaarista päästötodistuksen hän tuli opettajaksi Kainuuseen Oulujärven rannalle.

Säräisniemen kunnan Kankarin kansakoulussa kului lukuvuosi 1944–1945. Seuraavana syksynä hän aloitti naapurin kylän Jaalangan kansakoulun opettajana. Jaalangasta tuli lopulta Kirsti Thuren kotikylä koko elämän ajaksi. Väliaikainen virka muuttui koevuosille syksyllä 1948 ja vakinaiseksi syksyllä 1950. Kirsti teki pitkän ja ansiokkaan uran kotipitäjänsä lasten kasvattajana ja opettajana.

Kainuun alkuvuosina pelko Neuvostoliittoon palauttamisesta leijui jatkuvasti elämän yllä. Vanhempiensa kuolemasta Kirsti sai tiedon vasta vuosia myöhemmin. Jo Mieslahden leirin aikana Kirsti oli päässyt tapaamaan Suomessa olleita sukulaisiaan. Avioliitto elokuussa 1946 paikallisen suomalaisen miehen kanssa oli turvana, samoin opettajaleirille osallistuneiden ja Suomeen jääneiden verkosto.

Opettajat, erityisesti Matti Koskenniemi, pitivät opettajaleiriläisiä ajan tasalla sodan jälkeen. Vain kerran valvontakomission edustaja tiedusteli Kirstiltä Neuvostoliittoon paluuta. Paluuhaluja hänellä ei ollut.

”Kylläpä se naapuri kehittää soppaa. Lienee jo tärkeämpi työ loppunut, kun on ruvettu ahdistelemaan mitättömiä asukkaita, jotka elelevät kaikessa rauhassa tehden työtä. Mitenkäs tästä lopulta selvittää?” pohti Kirsti Thure kirjeessään tammikuussa 1950 julkisuuteen levinneitä tietoja sotavuosina Neuvostoliitosta tulleiden palautuksista.

Eräs opettajaleiriläinen sai odottaa Suomen kansalaisuuden saamista lapsen-

sa kanssa Pohjois-Karjalassa lokakuuhun 1957 saakka.

Osa Itä-Karjalaan kesällä 1944 lähteneistä opettajaleirin opiskelijoista jäi kotiseudulleen. Väli rauhan alkaessa syksyllä 1944 Suomessa oli 38 opettajaleiriläistä. Heistä seitsemän siirtyi vapaaehtoisesti tai kehotuksesta Neuvostoliittoon. Kolme vietiin väkisin (entiset sotavangit), kaksi siirtyi Ruotsiin, kaksi oli tietymättömissä ja 24 jäi pysyvästi Suomeen.

Ruotsiin siirtyneistä toinen asui Luulajassa ja toinen Tāxanissa (Höge), myöhemmin Strömsundissa. Opettajaleiriltä valmistuneita asui 1950-luvun puolivälissä Iiomantsissa, Juuassa, Koskella (HL.), Lieksassa, Leppävirralla, Miehikkälässä, Muurlassa, Pellossa, Pyhäsalmeella, Rovaniemellä, Savonlinnassa, Savitaipaleella, Säyneisessä, Tervolassa, Tohmajärvellä, Toijalassa, Tuusniemellä ja Vaalassa.

JOUNI KAUKHANEN

TIETO

Arkistolähteet:

Kansallisarkisto: Pienkokoelma. Sotapäiväkirjat, toimintakertomukset, oppilaiden kirjeet ja valokuvat.

Paltamon kunnanarkisto: Mieslahden kansakoulun arkisto.

Vaalan kunnanarkisto: Koululautakunnan käsiarkisto.

Kainuun Museo: Kuvia

Kirjallisuus

Martti Hölsä: Itäkarjalaisopettajia Suomessa jatkosodan aikana. Saarijärvi 2000.

Matti Koskenniemi: Itäkarjalainen opettajaleiri Mieslahdessa joulukuusta 1941 toukokuuhun 1942. Virallinen toimintakertomus. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Katsauksia 19. Jyväskylä 1989.

Antti Laine: Suur-Suomen kahdet kasvot. Itä-Karjalan siviiliväestön asema suomalaisessa miehityshallinnossa. Keuruu 1982.

Pekka Nevalainen 2006: Karjalan kansaa valistamassa. Itä-Karjalan pakolaiset opintiaikalla Suomessa. SKS. Hämeenlinna 2006.

Muita lähteitä:

E. Bisin luovuttama aineisto.

Oriveden kaupunginarkiston kirjallinen tiedonanto 14.12.2011.

Osa 4

Karjalainen kyykkä
tänään

Kyykkä

on vauhdikas kilpailulaji

Kyykkäkilpailuja järjestetään lähes viikoittain eri paikkakunnilla. Vuosittain kilpaillaan Suomen mestaruuksista henkilökohtaisessa pelissä ja joukkueiden kesken. Uutena muotona on tullut viisiottelu, jossa kyykkiä asetellaan hieman venäläisen gorodkin tapaisesti erilaisiin asetelmiin.

Kun henkilökohtainen pelimuoto kehiteltiin 1950-luvulla, hyvin pian nähtiin tarpeelliseksi jakaa pelaajat eri sarjoihin, jotta kaikkien mielenkiinto säilyisi. Yli 60-vuotiaille veteraaneille muodostettiin myös oma sarjansa, jossa pelissä saatuun tulokseen lisätään puoli pistettä jokaista kuudenkymmenen ylittävää ikävuotta kohden.

Valtakunnallisissa mestaruuskilpailuissa veteraanisarja oli mukana ensimmäisen kerran vuonna 1971 ja voittajaksi selviytyi Karjalan Sivistysseuran Antti Hirvas (Mäntyselkä). Naisten henkilökohtainen peli tuli ohjelmaan vuonna 1974 ensimmäisenä mestarina Tikkakosken Brita Pulkkinen. Myös junioreilla on nykyisin omat sarjansa.

Kyykkäliitto hyväksyy viralliset Suomen ennätykset. Miesten puolella se on tällä hetkellä +30. Se tarkoittaa, että pelaaja on tyhjentänyt molemmat peliruudut käyttämällä yhteensä kymmenen heittoa.

Ennätykseen ovat yltäneet Janakkalan Harri Kanto ja Harri Aaltonen, Kuopion Esko Rautiainen, Imatran Veli-Pekka Juvonen, Nurmeksen Marko Peiponen ja Helsingin Suojärveläisten Veli-Pekka Ehoniemi. Heinäkuussa 2011 Veli-Pekka Ehoniemi tyhjensi pelissään toiselta puolelta kaikki kyykät kolmella heitolla. Tämän parempaa tulosta ei voi mitenkään saavuttaa, vaikka kuinka yrittäisi mielikuvitustaan venyttää. Suoritus oli täydellinen!

Vaan osattiin sitä ennenkin. Hietajärven Ranta-Miikkula kehui professori Pertti Virtarannalle, kuinka

"kolmekymmentä kyykkeä kun oli piš šyssä sielä, ta kaksi miestä kul löi ensimmäšep poalikat, ni kolmannella ei jeänyt mitä i lyyvää enämpi. Ne nel'ällä poalikalla mä-

times

ni kaikki ne kolmekymmentä kyykkeä! Monta kertoa kävi nii hyvin."

Tällaisista suorituksista moni unelmoi, mutta parasta pelissä kuitenkin on tasaväkisten joukkueiden tuoma jännitys, jossa jokainen lyönti ja jokaisen yksittäisen kyykän poisto kentältä on tärkeä.

Peli sopii mainiosti niin miehille kuin naisillekin. Naisten henkilökohtainen ennätys on Oriveden Karjala-seuran Päivi Ruotsalaisella. Hänen tuloksensa on 27 pistettä, joka ei jää juuri jälkeen miesten ennätyksestä.

Veteraanien ennätykseen lasketaan iän tuomat hyvityspisteet, mutta kyllä ennätyksen (32 pistettä) heittäneiden Juho Karhusen ja Pentti Ehoniemen ja naisten veteraaneissa Raili Oksmanin (22 pistettä) on täytynyt myös pelata hyvin. Ennätyksen tehdessään Pentti Ehoniemi oli 80-vuotias. Peli siis sopii kaikenikäisille. Pelin voi myös aloittaa jo lapsena kun vain saa sopivat sauvat.

Talvella, kovaksi poljetulla lumikentällä, kaikki pelaajat ovat paremmin samalla viivalla, koska voimaa tarvitaan vähemmän ja tarkkuuden ja maltin osuus on ratkaisevampi. Siksi talvipelit ovatkin erityisen suositeltavia karjalaisseurojen ohjelmistoon. Heittotyylillä on vapaa, ja vuosien myötä se on muuttunut.

Kun entisajan pelikentät olivat epätaasaisia, maata myöten tapahtuva sauvan vyöryttäminen ei onnistunut ja pelin vanhastaan tunteneet usein korostivat vanhaa pelityyliä. "Eikä sitä haravoimal-

Otto Tammisto otti Seurasaarella valokuvia kyykän opastajista, KSSN:n kyykkäveteruaneista KSS:n takeissa. Herrat ovat Paavo Rahikainen (vas.) ja Pekka Nevalainen.

la i lyöty, niinkun nämä ny lykkeäy niin se työnnetäh vain kolkottamah (=vierimään) poalikka” tai ”ei räbävyttämistä vaan iskettiin pappie otsaan ja akkua päihän”.

Kun valtakunnallinen kilpailutoiminta alkoi 1960-luvulla, Seurasaaren pelaajilla oli hienoinen etulyöntiasema, koska he olivat pelanneet jo toistakymmentä vuotta ahkerasti. Sen jälkeen kirkkaimmat mitalit ovatkin usein menneet muille paikkakunnille.

Vuonna 2011 Seurasaaren perinteisen kyykkäkentän pelaajat menestyivät jälleen erinomaisesti. Helsingin Suojärveläisten joukkue (Veli-Pekka Ehoniemi, Valeri Kononen, Väinö Oksman, Mika Räsänen) voitti joukkueiden Suomenmestaruuden ja Valeri Kononen myös henkilökohtaisen mestaruuden.

Joukkuepeleissä KSS:n naispari Tiina Viitanen ja Marita Zimaldina sai hopeaa, ja miesten joukkuekilpailussa KSS:n joukkue (Oskari Hämäläinen, Kimmo Kuikka, Kalle Paajaste, Pekka Pamilo) selvisi alkulohkostaan loppusarjaan ja tuli lopulta kahdeksanneksi.

Veteraanisarjoissa Karjalan Sivistysseuran kyykkäkerho sai miesten henkilökohtaisissa SM-kilpailuissa kaksoisvoiton (Juho Karhunen ja Kalle Paajaste) ja naisten puolella Seurasaaren tuli myös kaksi ensimmäistä palkintoa (Marita Zimaldina ja Raili Oksman). On paikallaan huomauttaa, että vaikka KSS:n kyykkäkerho ja KSS:n Kemin alaosasto kilpailvatkin omina joukkueinaan, monissa muissakin joukkueissa pelaa Sivistysseuran jäseniä.

Seurasaarella on kuudenkymmenen vuoden ajan yhtäjaksoisesti kisattu joukkueiden kesken paremmuudesta ja voittajajoukkueen pelaajien nimet on kaiverrettu hopealaattaan, joka on kiinnitetty kunniasauvaan. Aluksi pelasivat Vienan ja Aunuksen joukkueet.

Pian mukaan tulivat eri pitäjaseurojen joukkueet siten, että Karjalan Sivistysseuran joukkue keräsi pelaajia, jotka eivät kuuluneet luovutetun alueen pitäjaseuroihin. Inkeriläisillä oli oma joukkueensa. Autopataljoonassa työskentelin verran karjalaisia, että hekin saivat oman joukkueen.

Viime vuosina joukkueiden kokoonpanot on sovittu seurarajat ylittäen niin, että ne olisivat mahdollisimman tasavahvoja ja peleistä tulisi siten mielenkiintoisia.

Kun kunniasauvasta on kilpailtu 60 vuoden ajan, vuoden 2011 peli oli järjestyksessä jo 61. Näinä vuosina nimensä sauvan hopealaattaan on saanut kaikkiaan 79 pelaajaa. Vajaa puolet eli 36 nimeä esiintyy laatoissa kerran. Vastavasti monella on useita kiinnityksiä. Kunniaaulukon kärkipää näyttää seuraavalta:

Väinö Oksman 12 kertaa

Valeri Kononen ja Raili Oksman 11 kertaa

Kalevi Kononen ja Viktor Poravaara 9 kertaa

Pekka Mirola, Hilikka Nikkola, Niilo Prähky ja Oskari Toivokainen 8 kertaa

Raimo Kononen ja Ville Mirola 7 kertaa

Paavo Rahikainen 6 kertaa

Sakari Hirssso, Erkki Härkin ja Alekski Karhu 5 kertaa

Niilo Kononen ja Aleksanteri Pesonen 4 kertaa

Nimilaatoista havaitsee, että perinne on usein siirtynyt perheessä seuraavalle sukupolvelle. Ehdoton ennätys on Niilo Konosella ja hänen jälkikasvullaan puolisoineen kolmessa polvessa, sillä he ovat saaneet nimensä kunniasauvaan kaikkiaan 57 kertaa. Näin karjalainen kulttuuriperinne siirtyy sukupolvelta toiselle.

Monet ovat pelanneet pitkän ajan. Pisin aika ensimmäisen ja viimeisen voiton välillä on Paavo Rahikaisella, 43 vuotta (ensimmäinen 1967, uusin 2010). Seuraavina ovat Pekka Pamilon 40 vuotta (1971 ja 2011), Oskari Toivokaisen 33 vuotta (1971 ja 2004), Sakari Hirsson 31 vuotta (1977 ja 2008) ja Väinö Oksmanin 30 vuotta (1979 ja 2009).

Uusia nimiäkin laattoihin tulee jatkuvasti. 2000-luvulla viisi pelaajaa on ensimmäisen kerran saanut nimensä kunniasauvaan. Vuoden 2011 voittajien nimet aloittavat jo uuden kunniasauvan, koska edellinen täyttyi laatoista.

Valtakunnallista kyykkätoimintaa ja kansainvälisiä yhteyksiä hoitaa nykyisin Suomen Kyykkäliitto. Alkuvuosina liittotohallituksessa oli edustajat Karjalan Liiton 16 piiristä ja Karjalaisesta nuorisoliitosta. Nykyisin jäsenseurojen edustajat valitsevat hallituksen jäsenet liittokokouksessaan.

PEKKA PAMILO

Sukulaispelejä gorodkista m

Vanhoista kyläpeleistä on eri alueilla omia muunnelmiaan. Samoin kyykkäkin on varmasti pelattu hieman eri tavoin ja kyykkään liittyvät sanat (kuten kuri) yhdistyvät myös muihin peleihin.

Venäjän gorodki on vanhojen kuvien mukaan muistuttanut kovasti Karjalassa pelattua kyykkää, mutta 1900-luvulla sitä pelattiin yleisesti siten, että kyykkät aseteltiin rivin asemesta erilaisiksi asetelmiksi.

Gorodkia pelattiin erilaisin sääntömuunnelmin, kunnes yhtenäiset säännöt kehitettiin vuonna 1923 ja säännöllinen kilpailutoiminta alkoi. Neuvostoliiton mestaruudesta pelattiin vuodesta 1936 lähtien. Suosituimmillaan gorodki oli 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin harrastajien määrä laskettiin sadoissa tuhansissa.

Lajin suosio alkoi laantua 1980-luvulle tultaessa. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen kilpailuperinne katosi, mutta laji on sittemmin alettu uudelleen herättää henkiin ja on järjestetty kilpailuja. Joillain paikoilla sitä pelataan erityisillä gorodki-stadioneilla.

Muutama vuosi sitten uutisoitiin, kuninka Vladimir Putin osallistui gorodki-peliin yleisvenäläisillä urheilujuhilla. Peli näyttää olevan urheilullisten presidenttien suosiossa. Gorodki- ja kyykkäjärjestöt tekevät kansainvälistä yhteistyötä ja Karjalan Sivistysseura on kursittanut Venäjän Karjalaan kyykän vetäjiä.

Pelin suosiosta kertoo sekin, että 1970-luvulla löysin eräällä turistimatkal-

Käytettyä kirjallisuutta

Inha, I.K. Kalevalan laulumailta. SKS, vuoden 1999 laitos.

Karjalan Heimon vanhat vuosikerrat

Karjalan kielen sanakirja osat 1-6

Kuusi, Matti: Kansanhuumorin kuka kukin on.

ä riittää ölkkyyn

la gorodki-lautapelin. Siinä oli muovisia pelaajia, joiden käteen sovitettiin sauva ja päänupista pyöräyttämällä sauvan sai lentämään kohti kyykkiä. Venäjällä voi pelihalleissa törmätä myös kolikoilla toimiviin gorodki-peliautomaatteihin.

Suomessa on tavarataloista ja markesteista voinut ostaa siisteissä paketeissa kolmea kyykän kaltaista peliä: mölkkyä, kuningaskyykkää ja kyykkää. Mölkky on näistä tunnetuin ja se on kehitelty hiljattain vanhojen pelien pohjalta.

Kuningaskyykkä-nimellä myytävä peli on kotoisin Ruotsista, jossa se tunnetaan nimellä kubb. Pelinä se on ehkä lähempänä mölkkyä kuin kyykkää. Joissain lähteissä se mainitaan vanhaksi viikinkipeliksi, mutta koska vanhemmat ruotsalaisia pelejä ja leikkejä käsittelevät kirjat eivät sitä tunne, sekin lienee mölkyn tavoin uudemman kehittelyn tuotetta.

Uusimpana tulokkaana myytävien pelien joukkoon on tullut kyykkä. Paremmintä sitä voisi kutsua minikyykäksi, sillä sauvat ovat kovin pienet. Siten se mahtuu kohtuullisen pieneen pakkaukseen ja myyntitiskille, ja sopii lasten pelattavaksi. Paketin mukana tuleva selostus pelin kulusta noudattaa kyykän perusajatusta ja ohjeissa myös opastetaan Suomen Kyykkäliiton verkkosivuille. Myytävät pelit ovat hyvä osoitus siitä, että vanhat kyläpelit on mukautettavissa uuteen kuosiin ja perinnettä voi viedä eteenpäin näinkin, peli-ilo säilyttäen.

PEKKA PAMILO

Näin pääset alkuun

Mahdollisimman tasainen alue, 5 x 20 metrin suorakaide.

Piirretään kaksi 5 x 5 metrin pelineliötä, joiden välissä on 10 metriä.

Heitot suoritetaan heitoneliöstä ja ulosheittävät kyykät ovat pelineliössä.

Kyykät

Tehdään puusta sylinterin muotoisiksi.

Korkeus 10 cm ja halkaisija 6–8 cm.

Asetetaan kummankin pelineliön eturajalle.

Henkilökohtaisessa pelissä kyykkiä on kummassakin neliössä kymmenen paria eli yhteensä 20 kappaletta.

Joukkuepeliin tarvitaan 80 kappaletta eli 20 paria.

Tee varakyykkiä rikkoutumisen varalle.

Sauvat eli kartut

Varreltaan pyöreitä sauvoja, joissa muuta osaa ohuempi kädensija.

Eivät saa olla yli 85 cm pitkiä, eivätkä yli 8 cm paksuja.

Saa maalata tai muuten vahvistaa kestävyden tai lyöntiominaisuuksiltaan paremmaksi.

Tarvitaan joukkuepelissä 4 kappaletta heitovuoroa kohden.

Mittatikku

Paksuudeltaan 1,5 cm:n mittatikulla tarkistetaan pelineliön rajoille jääneiden kyykkien etäisyys.

Pelaaminen

Voi pelata nelihenkisin joukkuein, parikilpailuna tai henkilökohtaisena kilpailuna.

Joukkue- ja paripelissä kullakin pelaajalla on käytettävissään kaksi sauvaa lyöntivuorossaan.

Henkilökohtaisessa pelissä sauvoja on käytettävissä neljä lyöntivuoroa kohden.

Miehet avaavat heittämällä ensimmäisen sauvan heitto-neliön takarajalta (15 m), naiset 10 metrillä.

Kun ensimmäinen kyykkä on saatu ruudusta ulos, miehet siirtyvät eturajalle (10 m, naiset 8 m).

Pisteiden laskeminen

Jos sauvoja jää käyttämättä, saa pluspisteitä.

Jos kyykkiä jää lopussa ruutuun jäljelle, tulee miinuspisteitä.

Akka: pelineliön kumoon jäänyt kyykkä, arvoltaan kaksi miinuspistettä.

Pappi: neliön rajalle jäänyt kyykkä, yksi miinuspiste.

Kahden pisteen pappi: pystyyyn jäänyt akka, kaksi miinuspistettä.

Nurkkapappi: sekä taka- että sivurajaa koskettava kyykkä, yksi miinuspiste.

Vieras: pelineliöiden väliin ponnahtanut kyykkä, kaksi miinuspistettä.

Voittaja on vähiten miinuspisteitä saanut pelaaja.

Kyykkäpäivä veti Seurasaareen

Helsingin Seurasaarella pidettiin 6. toukokuuta perhekyykkäpäivä. Esimerkiksi Ilmari Homanen vei sinne tyttärensä Outin lapsista valtiotieteiden maisteri Annin ja teekkari Oton.

– Nuoret opassuttih kyykyä peluamahan. Oli kaunis päivä ja tunnelma miellyttävä. Opasettavie tuli jatkuvana virtana. Meillä jopa kahvit tarjottih, Ilmari kertoo.

Otava, 1979.

Kyykän tilastot 1951-2011, koonnut Jukka

Tanninen. Suomen Kyykkäliitto, 2011.

Virtaranta, Pertti: Vienan kansa muistelee.

WSOY, 1958.

Vuoristo, Sakari: Suvulta suvulle II. KSS, 1996.

Vuoristo, Sakari: Iivo Marttinen, Vuokkiniemen kansanperinteen suurkerääjä. SKS, 1992.

Suomen Kyykkäliitto

Puheenjohtajat

1984–1989 Pentti Ehoniemi Kylmäkoskelta

1989 Sulo Juvonen Ruokolahdelta

1989–1992 Pentti Sillervo Lahdesta

1992–1996 Voitto Pulkkinen Korpilahdelta

1996– Pentti Karvonen Porvoosta

KIRJA

Lyydiläinen perinne elää Miikul Pahomovin runoissa

Karjalan kantakansojen kansallinen herääminen 1990-luvulla on tuonut kirjallisuuteen uusia nimiä. Ensimmäinen lyydiläinen runoilija Miikul Pahomov aloitti työskentelynsä Neuvosto-Karjalassa.

Miikul Pahomovin kirkas ja omintakeinen luomistyö perustuu huomattavassa määrin lyydiläiseen kansanrunouteen, josta kirjailija haki inspiraatioitaan.

Pahomovin nimeen liittyy lyydin kirjakielen kehitys, oppikirjojen tekeminen ja lyydinkielen kirjallisuuden synty. Omissa runoissaan kirjailija useasti pohtii lyydin kansan kohtaloa sekä lyydin kielen ja kulttuurin ongelmia.

Pahomovin luomistyön piiri on hyvin laaja. Hän ei ainoastaan kirjoita runoja, vaan myös esiintyy kääntäjänä sekä oman kielensä ja kansansa tutkijana. Pahomov oli perustamassa Lyydiläistä Seuraa ja Lüüdilaine-julkaisua, jonka päätoimittajana hän toimi useita vuosia. Vaikeissa olosuhteissa, ilman mitään tukea, hän on osannut löytää lyydin kirjakielen oikeat kehityssuunnat ja kartoittanut sen päävaiheet.

Ensimmäiset runonsa Miikul Pahomov julkaisi Carelia-lehdessä vuonna 1989. Hänen ensimmäinen runokokoelmansa Tuohuz ikkunus (Kynttilä ikkunalla) ilmestyi Petroskoissa 1993. Se sisältää lyyrisiä runoja, Lüüdimua-runoelman, runokäännöksiä ja lastenrunoja.

Runoelma Lüüdimua (Lyydinmaa) kertoo lyydiläisen kansan historiasta. Kuvaillen lyydinmaan historiaa tekijä nojautuu historiallisiin ja kielellisiin tietoihin. Runoelman viimeiset sanat vetoavat lukijoihin, että he rakastaisivat ja kunnioittaisivat isänmaataan ja säilyttäisivät esi-isänsä henkistä perintöä.

Miikul Pahomovin runoelma Lüüdimua on kuin lyydiläinen kansalliseepos. Tekijä jatkaa Karjalan eepisen runouden perinteitä. Vaikka Pahomov edustaa nykykirjallisuutta, muinaisten runonlaulajien vaikutus tuntuu selvästi hänen tuotannossaan.

Jo varhaisilla runoillaan Miikul Pahomov otti osaa Karjalan lastenkirjallisuuden muodostumisprosessiin. Hän on julkaissut lastenrunojaan petroskoilaisessa lehdessä Kipinä, jonka kanssa hän teki 1980-luvun lopussa aktiivista yhteistyötä. Niitä hän otti myöhemmin runokokoelmaansa. Hänen kirjoittamiensa lastenrunojen pääaiheena on luonto.

Runossa Vauged griba kerrotaan, kuinka kaupunkilaispoikanen Mišši on ensimmäistä kertaa lähtenyt isänsä kanssa

*Miikul Pahomov rukoilemassa
Säämäjärven saaritsasounassa.
Kuva Huotari Pahomov*

metsään, löytänyt herkkutatit ja ihmetelee: "Kuka on tämä tonttu?" Runoilija vertailee tattia tonttuun (lyydiksi 'gnom'), missä voi nähdä länsieurooppalaisen mytologian vaikutuksen.

Ihania talvimetsän maisemia on kuvattu Pahomovin runossa Tauven suarn. Siinä taas huomaa jälkiä itämerensuomalaisesta traditiosta, jossa ihminen ja luonto ovat yhtä kokonaisuutta. Tekijä assosioi ihmisen luonnonkappaleisiin: mummo ja petäjä, sisko ja haapa:

Täga nukkub pedaj-buab -
pakaane se peitti.
Toine sizar om huab -
lumišliäpan heitti.

Lastenrunojen joukosta löytyy myös loruja, jotka ovat lastenkirjallisuuden lempilaji. Pahomovin lorurunossa on sekä laskua yhdestä neljään että kerrontaa:

Üks', kaks', koume, nell' -
kävüi mecha meiden vell',
toine luadii kord'ad,
koumandž süötii koirad... .

Vuonna 2000 Snellman-istituutti julkaisi Kuopiossa Miikul Pahomovin lähes 200-sivuisen runokirjan Lüüdiland. Lyydin kirjakielen kehityksen kannalta teoksen ilmestyminen on hyvin merkittävää, koska Lüüdiland-kokoelma on vahvistanut lyydin kielen kirjoittamissäännöt.

Runokokoelmassaan Miikul Pahomov on käyttänyt Kuujärven lyydin ohella ai-neksia keski- ja pohjoislyydin murteista tarkoituksenaan kehittää kaikille lyydiläisille sopiva kirjakieli. Kokoelman merkityksestä kertoi alkusanoissaan Pahomovin opettaja, Helsingin yliopiston itämerensuomalaisten kielten professori Seppo Suhonen.

Kirjaan kuuluvassa artikkelissaan Pahomov on selostanut lyydin kansan historian muinaisista ajoista nykypäiviin saakka. Kaikki runoteokset ovat selkeässä järjestyksessä kirjassa, joka sisältää kolme aukeamaa: punaisen, sinisen ja vihreän. Ne ovat lyydiläisten lipun värejä.

Karjalassa tunnistetun lyydiläisten lipun Miikul Pahomov on suunnitellut vuonna 1995 taiteilija Akseli Gallen-Kallelan Itä-Karjalan lipun pohjalta. Omassa tuotannossaan runoilija jatkuvasti palaa lyydin kielen problematiikkaan.

Hän on huolestunut lyydin kansan tulevaisuudesta. Toisaalta hän ei viroksu yhteisen karjalan kirjakielen kehittämistä. Siitä viestittää mm. hänen vuonna 1998 kirjoittamansa runo Karjalan huomnes, jossa hän ilmaisee oman näkemyksensä "yhtehizestä karjalan kielestä".

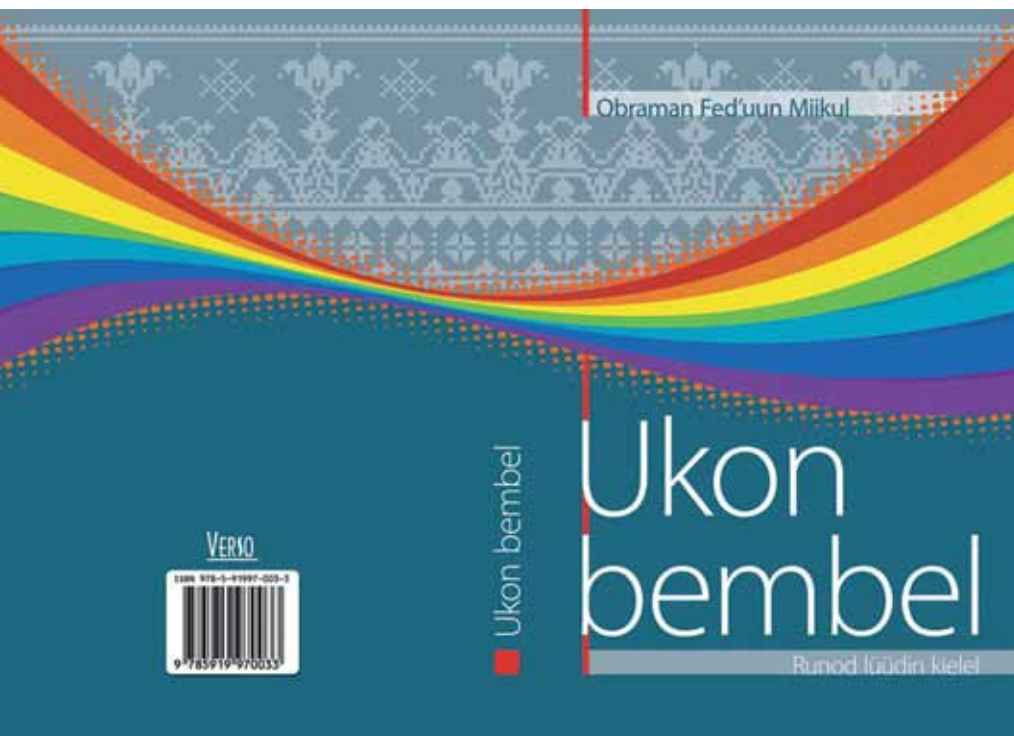
Tärkeä osa Miikul Pahomovin luomistyötä on lyydinkielisen opetuskirjallisuuden tekeminen. Tässä suhteessa mitä merkittävin oli hänen yhteistyönsä kuujärveläisen lyydin kielen opettajan Lidia Potašovan kanssa. Yhdessä he ovat 1980–1990-lukujen taitteessa laatineet lyydiläisen aakkoston ja kehittäneet lyydin kielen kirjoittamisnormeja.

He kirjoittivat ensimmäisen lyydiläisen aapisen ABC-kird', joka ilmestyi vuonna 2003. Aapinen on jokaisen kirjakielen peruskivi ja samalla ensimmäinen kirja, jonka avulla lapset tutustuvat omaan äidinkieleensä. Lyydiläisessä aapisessa on Pahomovin runo Lüüdin kiel', joka vetoaa nuoriin lyydiläisiin:

Lapsed! Lüüdikš pagiškät,
Algat vaa unohtagat:
Kuni kuulub oma kiel',
Sini eläb rahvhan miel'!

Miikul Pahomov jatkoi tuloksekasta yhteistyötä Lidia Potašovan kanssa aina Lidian ennenaikaiseen kuolemaan saakka, joka tapahtui vuoden 2007 lopussa. Ennen kuolemaansa Lidia kuitenkin ehti

jän kirjoituksella Hengelliset käännökset ja karjalankielisen kirjallisuuden synty.

Miikul Pahomovin luomistyö on kytetty omaan kansaan ja Jumalaan. Sellaista dualismia voi määritellä kirjailijan korkeaksi demokratiaksi, hänen pyrkimyksekseen toimia oman kansansa palvelijana korkeimpien henkisten arvojen toteuttamiseksi. Pahomov on palvellut ortodoksisessa seurakunnassa ja sen ohella on luonut monen kauniin runon ja eepisen runoelman, onnistuneesti harrastanut kääntämistä lyydin kielelle. Suurella mielenkiinnolla hän tutkii oman kansansa kieltä ja historiaa sekä kerää lyydiläistä kansanrunoutta.

Miikul Pahomovin kolmas runokokoelma Ukon bembel (Sateenkaari, 143 s.), joka julkaistiin Petroskoissa 2010, sisältää eri vuosina kirjoitettuja runoja: vuodesta 1989 vuoteen 2008. Voidaan sanoa, että se on hänen 20-vuotisen luomistyönsä tulos. Jotkin kokoelmaan kuuluvat lastenrunot julkaistiin aikaisemmin eri versioina: Pahomov kehittää jatkuvasti kirjalyödyä ja hioo runojensa kieliasuja.

Rakkauslyriikkansa ohella Pahomovin runoissa tapaa filosofisia pohdintoja elämän tarkoituksesta ja ihmisen paikasta ihmiskunnassa ja maailmankaikkeudessa: runoissa Elo on riähk..., Olen puu... jne. Runoilijaa huolestuttavat synnyinmaansa ja kansansa kohtalot, lyydin kielen ja kulttuurin säilyttäminen mm. runoissa Lüüdilaine pagin, Kard'alan taibal jne.

Toistuvasti kuuluu yksinäisyyden aihe mm. runoissa Üksinaine randal ja Üksinaized päiväd. Uudella runokirjallaan hän on avaa uuden sivun omassa luomistyössään ja kokeilee voimiaan erilaisissa kirjallisuuslajeissa. Kokoelmassa on mm. proosarunoja (Requiem, Hiidenniem).

Usko ja lahjakkuus ovat johdattaneet Miikul Pahomovia hänen monipuolisessa toiminnassaan: lyydin kansanrunoilijan, kielimiehen, sivistäjän ja puolesta puhujan toiminnassa.

Miikul Pahomovia voi oikeutetusti pitää lyydinkielisen kirjallisuuden perustajana. Hän, ensimmäinen ja toistaiseksi ainut lyydikkorunoilija on luonut lyydiläisten kirjakielen. Hän on avannut lyydiläisessä kirjallisuudessa uuden lajin, eepisen runoelman ja luonut myös edellytykset lastenkirjallisuuden kehittämiselle lyydin kielellä.

NATALIA TŠIKINA

nähdä painettuna lyydiläisen lukukirjan Tervheks!, jonka he valmistivat aapisen jatkoksi vuonna 2007. Näin oli laskettu vankka perusta lyydinkieliselle opetus-toiminnalle.

Pahomovin ja Potašovan lukukirja sisältää sekä tekijöiden omia lyydinkieliä kertomuksia ja runoja että muiden kirjailijoiden pienoisteoksia, joita on käännetty lyydiksi. Lisäksi kirjassa on paljon alkuperäistä ja käännettyä kansanrunoutta: satuja, loruja, sananlaskuja ja arvoituksia.

Leimaa-antavia kirjalle ovat Lidia Potašovan laulut ja ortodoksisen rukousten käännökset. Kokoelma on Karjalan nykykirjallisuudessa ainutlaatuinen, koska siinä sopusoinnallisesti yhdistyvät eri tekijöiden teokset, kansanrunous ja hengelliset tekstit. Mitään sen tapaista ei ole aikaisemmin julkaistu. Sellaista lukukirjaa voi käyttää ei ainoastaan kouluissa vaan sitä voi myös lukea kotona ja käyttää lyydinkielisissä juhlissa ja aikuisten kielikursseilla.

Huomattakoon, että lukukirjan kuvituksen ovat tehneet itse kuujärveläiset lapset, mikä on tehnyt kirjan hyvin läheiseksi lukijakunnalleen. Karjalan tasavallassa Aunuksen piirissä sijaitseva Kuujärven kylä toimii nykyään lyydin kielen ja kulttuurin keskuksena. Kaikki lyydinkieliset koulukirjat on julkaissut Helsingin Lyydiläinen Seura.

Vuonna 1999 Miikul Pahomov julkaisi

Miikul Pahomovin uusin runoteos Ukon bembel (Verso: Petroskoi 2010; 143 s.) on myytävänä Karjalan Sivistysseurassa.

ortodoksisen lukukirjan D'umalan Poig (Jumalan Poika). Sen kautta lyydiläisille avautui mahdollisuus lukea Jumalan Sanaa omalla äidinkielellään. Lahjakkuus ja usko yhdistyvät yhdessä mieheessä, Miikul Pahomovissa. Hän on kirjailija ja samalla kirkonpalvelija. Sellaisia esimerkkejä kirjallisuudessa on aika vähän.

Yksi näiden joukossa on ruotsalainen kirjailija ja pastori Bengt Pohjanen. Petroskoilaisen runoilijan Marat Tarasovin mukaan uskon ja lahjakkuuden yhdistelmä synnyttää jonkin kolmannen: usko ruumiillistuu kirjoitetussa sanassa ja kirjailijan sana kyllästyy hyvyden henkisytydellä.

Vuonna 2005 ilmestyi Miikul Pahomovin jumalanpalvelustekstien käännöskirja Ehtsluužb (Ehtoopalvelus), joka sisältää rukoustekstejä sekä lyydin että karjalan kielellä. Karjalankielisten tekstien käännöstyössään Pahomov on käyttänyt E. V. Ahtian 1900-luvun alussa normittamaa karjalaisten yhteistä kirjakieltä, joka tunnetaan nimellä karjala-aunus. Karjala-aunus on siis eri kielimuoto kuin liivinkarjalaisten puhuma aunusenkarjala. Pahomovin kirja alkaa teki-

Jelena Filippova da Alina Čuburova kyzelivät pihoil: ”Midä tiijät Karjalan kandurahvahas?”

Karjalan da vepsän kirjukielen päiviä vaste kevähäl Nuori Karjala -liitto pidi aktsien ”Midä työ tiijättö Karjalan kandurahvahas?”

Kyzelyt piettih internetas da Petroskoin pihoil. Internetan kauti äijät rahvas vastattih karjalakse – livvikse da vienakse – da suomekse. Luvekkua erähii vastavuksii da iče duumaikkua, mittuine tulii aigu on meijän karjalazil kanzoil.

Midä karjalazien libo vepsäläzien perindyö sinä tiijät?

– Buabo saneli, gu karjalastu pidäy kolme kerdua käskie, vaste sit stolan tuakse tulou čuajuu juomah libo harvembah syömäh.

– Kalah libo meččäh lähtiettih peitoči, nikelle sih niškoi nimidä ei virkettu.

– Käydih ad'voih.

– Annettih n'okkua.

– Perindyö on äijy. Sanommo enne, konzu karjalaine pereh muutti elämäh uudeh taloh, perehen emändy jätti lahjat uudeh koin izändäle da enzymäzen yön uvves kois pereh ei muannuh. Karjalazet uskotih, ku pidi ezmäi andua koin izändäle da sen perehele muata uvves kois.

– Pastetah šipainiekkua, luajitah gribasiendy, syvväh kevätkalua, ollah kalamu-agarit.

– Nostettih lembie.

– Piettih Kegrinpäiviä.

– Suvajjah kylyh kävvä, lämmitetäh

mustua kylyy.

– Svuađ'buperindöt ollah aiga mielddykiinnittäjät: kozičendu, neiskyly, itkuvirret, svuađ'bu ženihän talois.

– Karjalas on petroglifiat, magiet šipainiekat, hyvä ”Karjalaine gorntimesu”, mielevy Aleksei Tsikarev, ainavolu- aduine Kiži-muzei.

– Kylyvaššat pidäy varustua Pedrunpäiväh šuati da vaššat pidäy olla rauvuskoivušta.

– Kyläs nikonzu ei pandu lukkuu veriäle, keppe vai.

– Jälles päiväzenlaskuu maiduo ei myvvä.

– Jyrrinpiän žiivatat enzi kerdua työtäh pihale.

▶▶▶

Alina Čuburova ja Jelena Filippova tekevät haastatteluja karjalaisuudesta Petroskoin kaduilla.

- ◀◀◀ - Vainajan hauvalla šivotah tuulipaikka.
- Kuolluzii ei sua solmienke muah panna.
- Karjalaini mieš otti harvoin kalalla naisen, kalaššuš ei onnistun.
- Joka kevät ajetah tervua ta tervatah veneh.
- Isä oli isäntä ja sitä piti totella. Molempia vanhempia piti kunnioittaa ja totella.
- Joijut.
- Karjalazet ollah hyvät rahvas.
- Karjalaisella naisella on aina lämpimät kädet.

Tiijätgo karjalastu anekdottua?

- Mieš da naini oldih mečššä. Vaštah tuli kondie. Nouštih puuh, mieš ieššä, naini alempana. Kondie nousi jälkeh, da naista jalašta koittelou šuha kiini, še karjuu! Mieš šanou naisella: "No šano nyt kondiella, jotta šiula kivistäy piätä..."
- Meijän elaiгу täl mual on splošnoi anekdottu. Karjalas ei ole virrallistu karjalan kiieldy.

Kedä karjalastu da vepsälästy kirjutajua sinä tiijät?

- Jaakko Rugojev, Ortjo Stepanov, Nikolai Jaakkola, Vladimir Brendojev, Aleksandr Volkov, Nikolai Abramov, Armas Mišin, Nikolai Laine, Antti Timonen, Pekka Perttu, Paavo Leontjev, Zinaida Dubinina, Tamara Ščerbakova, Ol'ga Mišina, Nina Zaitseva, Alevtina Andrejeva, Ol'ga Žukova, Il'ju Mošnikov, Mikul Pahomov, Valentina Saburova, Paavo Voutilainen, Meeri Tuisku.

- Mieleh tulou vai Elias Lönnrot, onuako häi oli karjalaine.
- Väinämöinen?
- Nygyaigazii ei ole.
- Ongo heidy?

Kedä karjalankielisty da vepsänkielisty pajattajua sinä tiijät?

- Helmi Rekina, Vieno Morozova, Santtu Karhu, Sattuma, Anna tulla, Noid, Myllärit, Skylark, d'AIROT, Eila da Elin Pöllänen, Kantele, Leo Sevets, Timoi Pedri Munne, Oma Pajo, Olli Nannula, Ivan Kieleväinen, Jyškyjärven Tuomi, Toive, Aino, Vesläžed, Vepsäläine hora, Andrei Habonen, Varpuset.
- Tiijän, ga en kuule raadivos pajattamas.
- Vahnat rahvas mustetah da pajatetah karjalazii pajoloi.

Sano uuzin uudine karjalazien libo vepsäläzien elokses?

- "Čičiliušku" ozutti Koirien Kalevala-spektaklin karjalakse.
- Deleguatoin valličendu Muailman suomelas-ugrilazien kanzoin kongresale.
- Runoilijua Aleksandr Volkovua ei vallittu deleguatakse Muailman suomelas-ugrilazien kanzoin kongresale.
- Piettih Karjalan Rahvahan Liiton vuozikerähmö.
- Toinah vuozu 2013 sanotah Karjalas karjalan kielen vuvvekse.
- "Nuori Karjala" tahtou pidiä Karjalan kandurahvahien päivät Yhtevynnyzien kanzukundien liitos (OON:s).
- Suomes ruvetah Imatral, Lappeenrannal da Jovensuus školis opastamah karjalan kiieldy, se on hyvä uudine.
- Jyškyjärvel oldih suksittajien kilvat, kudamat oli omistettu tundietule suksittajale L'udmila Lukinale.
- Kalevalan päivät.
- "Noid" kävyi pienien kanzoin Jevroviidenieh.
- Folk to Folk -konserttu.
- Sulakuul Kiži-muzeih avatah komilazien taidoilijoin ozuttelu.
- Vepsäläzien paginkluubu ruadau jo vuvven.
- Terväh rodieu Lembillačču.
- Ven'a-karjalazen sanakniigan ilmahpiäständy.
- Jyškyjärveh tullah Vuokkiniemen arstitat.
- Putin on vepsäläine.
- Vuokkiniemeššä tänä vuotena ruvetih opaštamah karjalan kieltä.
- "Nuoren Karjalan" aktsii.
- Pahakse miieldy hyvii uudizii ei ole, a pahoi en tahto sanella. Voin vai "Koirien Kalevalan" mustoittua.
- Pahat dorogat, vallasolijat ei kehtata ruadau.
- Karjalan kielen laitoksel ei ole ni yhty opastujua enzimäzel kursal.
- Karjalan tazavaldu -tiemerkit karjalan kielel.
- On piästetty ilmah "Hobjaine Kalevala" lapsile.

Mittuine tulii aigu on karjalazil da vepsäläzil?

- Ilmai kiieldy ei ole tuliedu aigua.
- Himoittas tulla omah Jyškyjärveh da paista omamualazienke karjalakše.
- Pidäs ku karjalazii olis enämbi Zakoninhyväksykerähmös, pidäy suaja heile pyzyvät paikat sie. Pidäy kehittä nämmien kanzoin sotsiualu- da talohusalu, ku

karjalazet oldas yhtel tazol toizien kanzoinke.

- Minun tiedämäl, kaikis suomelas-ugrilazis tazavallois Karjalas dielot kielialal ollah pahimat. Ku ruttoh ei ottavuta kielien elavutandah, karjalazet da vepsäläzet ven'avutah dostalikse.
- Tänapäi perehis karjalakse lapsienke ei paista, huononou kielen opastus školis, rahvas ven'avutah, ku tila muutunou, sit tolkuu rodieu. Potensiualu muutandah on: on yhteiskunnallistu liittuo, zakonat, on yhteisruaduo Suomen, Tverin karjalazienke, on opastannuttu rahvastu dai opastajua korgies školas.
- Tulii aigu on hämär. Ku Anuksen, Priäžän da Kalevalan piirilöis ei rodei rahvahale ruaduo, ku ei ruveta kehittämäh kul'tuurua, XXI vuosisuan loppusah karjalazet dostalikse ven'avutah.
- Karjalazii rubieu vähenemäh, ga kiieldy, kul'tuurua da perindölöi ruvetah kannattamah.
- Kai rippuu iče karjalazis da vepsäläzis. Ku hyö roitah ylbiel omis juuris, omas kielel, sit silloigi konzu ei rodei nimittumua valdivonkannatustu, se ei rodei tiel heijän kul'tuuruan kehittämizele. Älgä vuottakkua, konzu virgumie-

het teis tuači kai piätetäh, tartukkaa iče ruadoh!

- Vai entuziastoin suurel ruavol suau säilyttä tämä kul'tuuru.

- Tuliedu aigua kielil ei ole, onnuako parembi on opastua suomen kiely školis.

- Ku nämmien kielien säilytändäh niško ruvetah vai painamah kniigoi da pidämäh pruazniekkoi, tolkuu ei rodei. Ei pie kirjuttua, pidäy jo lagevol plakuatoinke seizuo.

- Himoittas uskuo, ku nämmil kanzoil on tulii aigu, ga kuito en usko. Iče min voin kielen säilytändäh niško luadie, ga rubien luadimah. Ku jogahine ellendäs, ku meis rippuu kielen tulii aigu, ku kehtuas paista, ku valdivos suazimmo KAN-NATUSTU hyviä, ga sit kai toizin olis. Muite tolkuu ei rodei.

- Ei še riipu vain rahvahašta, još valtijo ei taho säilyttyä, oikein vaikie on... Pitäis šielä missä vielä on säilyn kieli kaikella tapua auttua rahvahalla... Kouluissa, tarhoissa niitä ket paissah omalla kielellä kehuo. Miän rahvaš on šemmoni, jotta oikein uškou. TV:ššä pitäy kertua karjalaisista, istorijašta, karjalaisista tavoista, ta niin jotta olis nuorisolla mukava. Van-

Aleksei Tsikarev kuvaa, kun Jelena Filippova ja Alina Čuburova tekevät haastatteluja Petroskoin kaduilla.

hat rahvaš männäh - männäh ni tavat ta kieli... šiiät tulou myöhäistä paissa. Ei še ole yksipäiväni työ.

- Tuonela.

- Duumaičen, gu pagizijoin miäry rubieu iellehgi vähenemäh. Kieli säilyy vaigu erähis perehis, kudamis vahnembat ruvetah "nareko" pagizemah lapsienke karjalakse (aktivistoin perehet).

- Kiely niken ei malta, tiedokundu salvatah, rahvas juvvah, tuliedu aigua ei ole.

- Jos koulussa ei rupee opettamaan karjalan kieltä toisena äidinkielenä, niin en näe tulevaisuutta, ja jos ihmiset (äidit ja isät) eivät itse haluu sitä opiskella ja antaa opiskella lapsille niin ei se kielellä oookaa tulevaisuutta.

- Ku tahtonemmo kai säilyttä, pidäy erota Ven'as.

- Karjalazil pidäy kirjukielekse ottua suomen kieli, muite ei ole perspektiivua.

Lyhennelmä suomeksi:

Jelena ja Alina kyselivät Petroskoissa, mitä Karjalan kantaväestöstä tiedetään.

Kyselyyn sai vastata internetissä tai Petroskoin kaduilla. Lukekaa itse vastaukset ja pohtikaa, millainen tulevaisuus karjalaisella kansalla on.

Mitä karjalaisten tai vepsäläisten perinteitä tiedät?

Isoisä sanoi, että karjalaista pitää kolme kertaa pyytää ennen kuin hän tulee pöytään teetä juomaan tai syömään. Kalalle ja metsään lähettiin salaa, kenellekään ei sanottu mitään. Ennen sanottiin, että kun karjalainen perhe muutti uuteen taloon, perheen emäntä jätti lahjat talon isännälle eli haltijalle eikä perhe nukkunut ensimmäisenä yönä talossa. Siellä nukkui kodinhaltija perheineen. He paistavat piirakkaa, laittavat tattisieniä ja syövät kevätkalaa. Karjalainen mies otti harvoin naisen mukaan kalaan, koska kalastus ei silloin onnistuisi.

Tiedätkö karjalaista tarinaa?

Mies ja nainen olivat metsässä. Vastaan tuli karhu. He kiipesivät puuhun, mies ylempänä ja nainen alempana. Karhu nousee perässä ja koettaa saada naista jalasta kiinni ja karjuu. Mies pyytää naista sanomaan karhulle, että hänellä särkee päätä!

Millainen aika on karjalaisilla ja vepsäläisillä tulossa?

Ilman kieltä ei ole tulevaisuutta. Tietääkseni kaikista suomalais-ugrilaisista tasavalloista Karjalan asiat ovat huonoiten. Jos ei nopeasti saada kieltä elvytettyä, karjalaiset ja vepsäläiset venäläistyvät. Kaikki riippuu karjalaisista ja vepsäläisistä itsestään. Kun he kasvavat ylpeinä omista juuristaan ja kielestään, niin edes se, että he eivät saa tukea valtiolta, ei ole este kulttuurin kehittämiseksi. Älkää odottako, milloin virkamiehet päättävät kaikesta, tarttukaa itse työhön! Ajattelen, että puhujien määrä alkaa edelleen vähetä. Kieli säilyy vain joissakin perheissä, missä vanhemmat ryhtyvät puhumaan karjalaksi.

Saamelaisnuoret ryhtyvät yhteistyöhön Mafunin kanssa.

Mafun vei suomalais-ugrilaiset kansat lähemmäksi YK:ta

Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liitto Mafun järjesti ensimmäisen suomalais-ugrilaisten kansojen ja suomalais-ugrilaisen liikkeen avoimen esittelytapahtuman YK:n päämajassa New Yorkissa.

Erikoistapahtuma Euraasian suomalais-ugrilaiset kansat – yhdessä tuhansien vuosien jälkeen pidettiin YK:n Alkuperäiskansojen pysyvän foorumin 11:n session yhteydessä. Diplomaateille, foorumin jäsenille ja maailman alkuperäiskansojen edustajille esiteltiin suomalais-ugrilaisen liikkeen vaiheita ja sen perustamisen edellytyksiä sekä suomalais-ugrilaisten kansojen nykykulttuuria.

Tapahtuman avasi Viron entisen presidentin Lennart Meren 1960-luvulla ohjaaman Vesilinnun kansa-elokuvan näyttös. Sitten Mafunin puheenjohtaja Vasili Nemečkin esitteli yleisölle suomalais-ugrilaisen järjestöliikkeen rakenteen, tavoitteet ja periaatteet.

Järjestäjät painottivat tapahtumassa suomalais-ugrilaisen nykykulttuurin näkyviä hahmoja ja ilmiöitä. Kutsuvieraat saivat nauttia Euroviisuissa sittemmin

toiseksi sijoittuneen udmurttilaisen osallistujaryhmän Buranovon Babuškoiden videoesiintymisestä. Lisäksi tapahtumassa kuunneltiin mordvalaisen folkloreyhtyeen Tooraman ersänkielistä laulua ja epävirallista Revontulet-nimistä nuorisohymniä saamen, mansin, udmurtin, inkeröisen ja viron kielillä.

Hyvin kirjavalle yleisölle esiteltiin YK:n lavalla melkoinen sarja merkittäviä suomalais-ugrilaisia urheilijoita, muusikkoja ja kirjailijoita. Näiden keskuudessa oli esimerkiksi hantilainen kirjailija, Nobel-ehdokkaana ollut Eremei Aipin, mordvalainen säveltäjä Nina Košeleva, mansilainen nyrkkeilyn maailmanmestari Ruslan Provodnikov ja monet muut.

Merkittävänä kulttuuri-ilmiönä esiteltiin Kalevala-epokseen pohjautuvaa Koirien Kalevala-teatteriesitystä karjalankielisen Čičiliušku-nukketeatterin

Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorisoliiton ryhmään YK:n alkuperäiskansojen asiain pysyvään foorumiin kuuluvat hanti Olga Vlasova, mordvalainen Vasili Nemečkin, virolainen Oliver Loode ja karjalainen Aleksei Tsikarev.

tulkitsemana. Yleisö inspiroitui myös karjalankielisen räpin syntymisestä.

YK:n sivutapahtuman vetäjä, Mafunin hallituksen virolainen jäsen Oliver Loode ei kiinnittänyt yleisön huomiota oman kansansa huomattaviin edustajiin, vaikka niitä tietenkin on riittävästi. Sen sijaan Oliver muistutti, että yksi nykykaisen yhteydenpidon tärkeimpiä edis-

tyksiä, kaikkien käytettävissä oleva Skype, on juuri virolaisten keksintöjä.

Se, miten suomalais-ugrilaiset osavat käyttää omia teknologioitaan, ymmärrettiin heti, kun YK:n salin suureen näyttämöön ilmestyi Skypen välityksellä Mafunin varapuheenjohtaja, suomalaisen Sukukansojen ystävät -järjestön edustaja Sampsa Holopainen ja iso joukko Tartossa Virossa pidetyn XXVIII Suomalais-ugrilaisen opiskelijakonferenssin (IFUSCO:n) osallistujia. Suuresta ikaerosta huolimatta nuoret tutkijat tervehtivät omalla äidinkielellään New Yorkissa istuvaa yleisöä ja toivottivat YK:n alkuperäiskansojen pysyvälle foorumille menestystä.

Tapahtuma päättyi Viron ja Venäjän diplomaattien tervehdyssanoihin. Viron pysyvä edustaja YK:ssa, suurlähettiläs

Margus Kolga kiitti sydämellisesti Mafunia erikoistapahtuman järjestämisestä ja korosti, että alkuperäiskansojen suojeleminen on Viron prioriteetteja kansainvälisissä järjestöissä.

Suurlähettilään mielestä taloudellisesti poliittisen ympäristön hyvä laatu ja etninen identiteetti ovat tärkeitä suomalais-ugrilaisille kansoille. Viro on vakuuttunut, että suomalais-ugrilaisilla kansoilla on tulevaisuus, ja niiden kulttuuri antaa merkittävän panoksen maailman kulttuuriperinnön monipuolisuuteen. Lopuksi Margus Kolga kehotti valtioita käyttämään runsaammin uusia tietoteknologioita vapaan mielipiteenvaihdon ylläpitämiseksi.

Venäjän ulkoministeriön humanitäärisen kanssakäymisen osaston neuvos Aisa Mukabenova korosti tervehdyssanoissaan Mafunin YK:n erikoistapahtuman

merkitystä syyskuussa Siófokissa Unkarissa pidettävään VI Suomalais-ugrilaisien kansojen maailmankongressin alla. Hänen mukaansa Mafunista voi tulla merkittävä ja rakentava voima kansainvälisessä suomalais-ugrilaisessa liikkeessä.

Mafunin erikoiskokous pidettiin, jotta voitaisiin laajentaa suomalais-ugrilaisien kansojen tunnettuutta YK:ssa, kansainvälisissä järjestöissä ja kansalaisjärjestöissä sekä maailman alkuperäiskansojen keskuudessa.

Kongressi päätti täysistunnossaan Sarranskissa vuonna 2011 järjestön laajemmasta osallistumisesta YK:n työskentelyyn. Suomalais-ugrilaiset nuoret tekevät Suomalais-ugrilaisien kansojen maailmankongressin delegaateille ehdotuksen Suomalais-ugrilaisien päivien pitämisestä YK:ssa vuonna 2013.

Aleksandr Hudilaisesta tu

Vain vajaat kaksi vuotta sai Andrei Nelidov johtaa Karjalan tasavaltaa. Toukokuussa virkaan valittiin inkerinsuomalaista syntyperää oleva Aleksandr Hudilainen.

Kansanedustajat hyväksyvät Aleksandr Hudilaisen tasavallan päämiehen virkaan Karjalan lainsäädäntökokouksen istunnossa 24. toukokuuta. Hudilaisen mukaan hallitusrakenteeseen tehdään tarvittavat muutokset kesäkuun loppuun mennessä.

Hudilaisen lisäksi ehdolla olivat myös Karjalan lainsäädäntökokouksen puhemies Vladimir Semjonov ja tasavallan varapäämies Juri Kantser. Hudilainen valittiin virkaansa äänin 41-8.

Kommunistit eivät hyväksyneet hänen nimittämistään. He kokivat sen Vladimir Putinin keskushallinnon sanelemaksi ratkaisuksi. Hudilainen edustaa Putinin puoluetta Yhtenäinen Venäjä.

Hudilainen aikoo uudessa virassaan kiinnittää huomiota ensisijaisesti talouden kehitykseen. Mitään kovin järjestyttävää uutta ei ilmeisesti ole luvassa, mutta entistä parempaa kehitystä Hudilainen luonnollisesti Karjalalle lupaa.

Karjalan hallinnon virallisen tiedotteen mukaan suurinta huomiota kiinnitetään alueen tiestön kuntoon, asuin- ja kunnallistalouden tilaan ja paikallisten itsehallintoelinten toimiin.

- Leningradin hallintoalueella ei tilan-

ne ole niin kriittinen kuin aluetasavallassa, mutta asuin- ja kunnallistaloustoket Pietarin kaupungin tuntumassa vaativat nekin melkoisia satsauksia. Aluetasavallan paikallisista itsehallintoelimitystä puhuttaessa mainitaan, että niiden asema on surkea. Mutta juuri paikallisella tasolla tulisi kansalaisia palvella kunolla, Aleksandr Hudilainen toteaa.

Vertaukset Pietarin alueeseen selittävät sillä, että Hudilainen on aiemmin työskennellyt Leningradin alueen lainsäädäntökokouksen puhemiehenä.

Karjalan Sanomien mukaan Aleksandr Hudilainen on työskennellyt kaikkiaan 25 vuotta itsehallintoelimityksessä. Hän aloitti uransa asutuskeskuksen päämiehenä ja eteni Leningradin alueen suuren hallintopiirin johtajaksi. Hän johti inkeriläisalueena tunnetun Hatsinan piirin itsehallintoa 11 vuotta. Hudilaisen hallintoaikana Hatsina kehittyi avustuksia saavasta hallintopiiristä avustuksia antavaksi piiriksi.

- Karjalan tasavalta on erinomaista seutua, jolla on valtava potentiaali. Osa-tasavallan geopoliittinen sijainti, korkean ammattipätevyyden omaavien kansalaisten työ, luonnonrikkaudet ja hyvät perinteet lisäävät uskoa hyvään tulevai-

suuteen. On samalla muistettava melkoisten ongelmien olemassaolo. Tasavallan asukkaat yhä odottavat niiden ratkaisemista. On tärkeää hyödyntää taitavasti ja tehokkaasti kartutettua talouspotentiaalia, on annettava sysäys pienyrittäjyyden kehittymiselle, on saatava mittavia uusia sijoituksia tasavaltaan, mikä tuo uusia työpaikkoja ja johtaa palkankorotuksiin.

Hudilaisen mielestä on täydellistettävä keskuksen ja alueen välisiä budjettisuhteita. Myöskään paikallisia itse-

Uusi Karjalan päämies

hallintoelimiä ei saa hänen mukaansa unohtaa. Paikalliset elimet saavat lisää arvovaltaa, jos ne saavat entistä enemmän määrärahoja velvollisuuksiensa täyttämiseen.

- Kaikki tämä parantaa tasavallan kansalaisten elämänlaatua. On toimittava avoimesti, on tuettava kansalaisten järjkeitä ja hengeltään rakentavia aloitteita. Olen aikaisemminkin noudattanut näitä periaatteita entisissä viroissani. Tarvitaan yhteiskunnan johtokerroksen ja tavallisten kansalaisten ponnistusten yh-

distämistä.

Virkaanastujaisissa puhunut entinen johtaja Andrei Nelidov kiitti yhteistyökumppaneitaan ja ilmaisi varmuutensa siitä, että häntä vielä tarvitaan Karjalan tasavallan hyväksi suunniteltujen hankkeiden toteuttamisessa.

Hudilainen kiitti aluetasavallan entisiä johtajia Sergei Katanandovia ja Andrei Nelidovia heidän panoksestaan aluetasavallan kehittämiseen houkuttelemalla investointeja ja saamalla niitä. Hän lupasi jatkaa kaikkia käynnistettyjä sijoitus-hankkeita.

Aleksandr Petrovitš Hudilainen

Syntynyt 2.5.1956 Kalinin alueen Kaljazinin piirin Zlobinon kylässä, minne perhe oli karkotettu.

Vuonna 1961 muutti vanhempineen Leningradin alueen Hatsinan Iunuskoin (ven. Bolšaja Ivanovka) kylään.

Vuonna 1979 valmistui Pietarin mekaanisesta instituutista insinööriksi ja suoritti 2004 taloustieteen kandidaatin tutkinnon. Osaa tiettävästi suomea.

Työskenteli Leningradin mekaanisessa tehtaassa (1979-1984), Sevzapgeologija-yhtymän vanhempina koneinsinöörinä (1984-1985) ja Lengiprovdhoz-instituutin Taaitsan osaston johtajana (1985-1987).

Vuonna 2001 Hudilainen valittiin vaaleilla Hatsinan piirihallinnon päämieheksi.

Vuonna 2011 nimettiin Yhtenäisen Venäjä -puolueen Leningradin alueen poliittisen neuvoston sihteeriksi.

Vaimo Tatjana ja yksi poika.

Tunnetko, ketä näissä valokuuvissa on?

Siru Rajala haluaa kysellä Karjalan Heimion kautta vanhojen valokuvien taustoja. Hänellä on kaksi valokuvaa, joiden alkuperää hän ei tunne. Molemmissa on hänen mummonsa, Veera Riikonen o.s. Rotonen (asuinpaikat: Pistojärvi, Kuusamo, Oulu, Kemi). Kuva on luultavasti otettu 1930-luvulla ja saattaa olla esimerkiksi Oulun Maikkulan pakolaiskoulusta. Ensimmäisessä kuvassa (Yhteiskuva 1) Veera on eturivissä istuva nainen, jolla on lapsi sylissä. Toisessa kuvassa (alakuvassa) Veera on eturivissä istuva nainen, aikuisista viides vasemmalta, lapsi sylissä. Jos pystytte lukijat antamaan jotakin lisätietoa kuvista, niin ottakaa yhteys kuvien omistajaan sähköpostiosoitteeseen siru.rajala@luukku.com.

Sortavala laulaa 380-vuotisjuhliaan

Suurta karjalaista pruasniekkaa eli Sortavalan Laulujuhlia vietetään 7. -8. heinäkuuta. Sortavalan kaupunki juhlii ennen Laulujuhlia omaa 380-vuotisjuhlaansa, joka avataan lauantaina kello 13.

Viikonlopun aikana voi kuulla mm. seuraavia kuoroja ja esiintyjäryhmiä.

Suomesta:

Joensuun Laulupelimannit, joht. Hanna-Kaisa Laakkonen, Joensuu.

Joensuun Rautatieläisten Sekakuoro,

joht. Juha Pesonen, Joensuu.

Joensuun yliopiston ortodoksinen kuoro, Joensuu.

Karjalan Kaiku, joht. Monika Naukkarinen, Tampere.

Kiteen Mieskuoro, joht. Hannu-Heikki Hakulinen, Kitee.

Kuopio-Kvartetti, joht. Juha Hilander, Kuopio.

Pielisen Laulu, joht. Hannu Airaksinen, Lieksa.

Taipalsaaren Lauluveikot, joht. Kai-Ju-

si Jankeri, Taipalsaari.

Karjalan tasavallasta:

Valtion tanssi- ja laulu-yhtye Kantele, Petroskoi.

Petroskoin valtionyliopiston kansanmusiikkiyhtye Toive, Petroskoi.

Santtu Karhu, Sattuma, Drolls, Skylark, Petroskoi.

Lisäksi Sortavalan Laulujuhla -päivien aikana kaupungissa ja sen eri tilaisuuksissa esiintyy lukuisia karjalaisia kyläkuoroja sekä esiintyjä Karjalan ulkopuolelta.

Virosta:

Kuldjala lauluselts, joht. Tiiu Jaanus, Tallinna.

Olga Karlovan työ sai palkinnon

Olga Karlovan Vienankarjalan alkeiskurssi on yksi Karjalan tasavallan vuoden 2011 paras kirja-katselmuksen voittaja. Palkinnoille pääsivät myös Tatjana Boikon ja Ljudmila Markianovan Iso venäläis-karjalainen sanakirja ja V. G. Markarovin Karjalaisia sananlaskuja ja sanontoja.

Vuokkiniemelmäistäustaisen Karlovan Vienankarjalan alkeiskurssi koostuu 12 kieliopillisesta luvusta, karjalais-venäläisestä sanakirjaoppaasta ja cd-levystä, joka sisältää tekstien ja vuoropuheluiden äänitteitä. Äänitteet ovat Olga Karlovan ja Karjalan tasavallan valtiollisen Kansallisen teatterin näyttelijän Aleksandr Kuikan toteuttamia.

Vitsikirja naurattaa karjalan kielellä

Karjalan Kielen Seura on julkaissut hiljattain Saara Tuovisen karjalankielisen vitsikirjan Saaran kuuskut da starinat. Kieli on Suojärven karjalaa.

Teos julkaistiin yhteistyössä Lieksan Suojärveläisten kanssa. Tuovisen teos on hyväntahtoista karjalaista huumoria parhaimmillaan. Kuaskuissa ei naureta vain toisille, vaan myös karjalaisille itselleen.

Tämä uusi kirja perustuu vuonna 2007 julkaistuun samannimiseen teokseen, mutta mukana on lukuisia aivan uusia kuaskuja ja starinoita.

Teoksen julkaisemista on tukenut Karjalaisen Kulttuurin Edistämissektori.

Muusikko Hannu Brelo

livvin kielellä. Hänen vanhempansa syntyivät Suojärvellä Hautavaaran kylässä, missä heidän kotikielensä oli livvi. Han-

Pidetty laula-

ja ja lauluntekijä Hannu Brelo kuoli 2.5.2012 Juuassa. Pielisen -Karjalan muzikaksi itseään kutsunut Brelo sävelsi ja sanoitti lauluja

nu Brelo syntyi Pohjois-Karjalassa, ja hänen lapsuudenkielensä oli livvi. Lauluissaan hän käytti kieltä taidolla ja huumorilla.

Pitkäaikaisena yhteistyökumppanina Brelolla oli harmonikkataiteilija Mika Tarkkonen. Hän ideoi levyjen musiikin sekä sovitti että toimi kapellimestarina. Äänitykset ja miksaukset ovat Mika Tarkkosen ammattistudion tuotetta.

Brelolta ilmestyi juhla-levy Lauluja Karjalasta 13. helmikuuta. Se sisältää 24 laulua, joista uusin on viime vuonna tehty karjalankielinen joululaulu Rastaniekku. Kaikkiaan hän ehti julkaista kahdeksan levyä.

”...Kahten puolen rajua karjalaizet kazvau...
 Igävy on heijän olla nägemättäh rodn’ua...
 Hozpodi tiedäy viego konzu suannou...
 Käit panna käzilöih da virret yhtes vieldie...”

Esi-isiltä peritty heimohenki on karjalaisten voimavara

Jukka Akimovin mietteitä karjalaisen valmistautumisesta suomalais-ugrilaisia kansoja edustavaan foorumiin

Suomalais-ugrilaisten kansojen Maailmankongressi pidetään Unkarissa Siófokissa 10.–12. syyskuuta. Siihen osallistuvat 25 kansan edustajat ja heidän joukossaan Karjalan tasavallan ja Tverin karjalaiset. Mutta eivät kuitenkaan Suomen karjalaiset itsenäisenä kansalaisjärjestönä!

Suomi lähettää kansojen kuudenteen kongressiin 20 edustajan virallisen kansalaisjärjestövaltuuskunnan ja sen lisäksi

20-henkisen tarkkailijaryhmän. Tietenkin jokunen karjalainen on Suomesta foorumiin lähtevässä 40 hengen joukossa, mutta hänen täytyy noudattaa virallisen valtuuskunnan kannanottoja ja täten hänen on hyvin vaikeata puhua karjalaisen kansan elämää vaikeuttavista ongelmista ja saattaa niitä maailman tietoon.

Ei yksistään minua askarruta kysymys, miksi Suomen puolen karjalaiset eivät liity tähän yhteistoimeen rinnan Venäjän karjalaisten kanssa. Olen hyvin tietoinen Venäjän puolen karjalaisia syr-

jivästä kansallisesta politiikasta ja samalla myös Suomen puolen karjalaisten nykyisestä olemassaolosta.

Nykyään Suomessa asuessani lyhyessä ajassa yhdyin tšekäläisen heimokansani karjalaishenkisiin harrastuksiin liittymällä Karjalan Sivistysseuraan, Karjalan Liittoon sekä Karjalan Kielen Seuraan. Näin ollen voin tietoisesti todeta, että rajan molemman puolen karjalaisilla on yhteinen monisärmäinen ongelma, jonka pääoikeus liittyy karjalaisten säilymiseen omana erillisenä kansana.

Kongressin tavoitteena on suomalais-

”

Unkarilaiset yhtenä miehenä puolustavat sekä emämaassa asuvia että myös hajallaan muissa maissa asuvia heimolaisiaan. Meidänkin tulisi yhdistää voimamme unkarilaisten tapaan.

Nykyään valtaosa kaikista karjalaisista asuu Suomessa. Eri lehtitietojen mukaan Suomessa asuvina karjalaisina pidetään: a) evakkoja - 185 000 henkeä, b) Pohjois-Karjalan asukkaita - 169 400 henkeä, c) Etelä-Karjalan asukkaita - 126 700 henkeä eli yhteensä 481 100 henkeä.

Tietenkin läheskään nämä kaikki 480 000 Suomen kansalaista eivät itse lukeudu karjalaisiin eivätkä puhu karjalaa, vaikka valtaenemmistö heistä kantajuuriltaan on karjalaisia. Kuten Karjalan Liiton entinen monivuotinen puheenjohtaja Markku Laukkanen on todennut: ”Karjalaisia ovat kaikki, joilla on karjalaiset sukujuuret ja jotka kokevat ja tuntevat itsensä karjalaisiksi.”

Vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan Venäjällä karjalaisia asuu kaikkiaan 60 815. Heistä Karjalan tasavallassa asuu enää vain hyppysellinen - 45 540 henkeä, kun vielä Neuvostoliiton hajoamisen aattona vuonna 1989 siellä asuvien karjalaisten lukumäärä oli 78 800.

Suomessa karjalaisaatetta kannattavien järjestöjen toiminnan ansiosta karjalaisuuden elinvoimaisuus säilyy. Markku Laukkanen Karjalan Liiton 60-vuotisjuhlan puheessaan sanoi: ”...Tuskin mikään muu heimokulttuuri voi tämän päivän Suomessa yhtä väkevästi kuin karjalaisuus. Se on osoittanut monisatavuotisen kulttuurina kestävyytensä ja voimansa niin kansallisen kulttuurin kivijalkana kuin väriläikkänä monikulttuurisessa Euroopassakin.”

Sen perusteella, että olen seikkaperäisesti tietoinen Karjalan tasavallan hei-

molaisteni nykyisestä ahdinkotilasta sekä sisältäpäin tutuksi tulleesta Suomen karjalaisten elämänmenosta, minulla on oikeus puhua rajan molemmilla puolilla elävistä karjalaisista. Suomessa karjalaisuus ja suomalaisuus kehittyvät sopu-
suhtaisesti.

Kahden heimokansan kulttuurien keskinäinen kanssakäyminen on mielestäni positiivinen ilmiö, sillä vuorovaikutuksellaan ne rikastuttavat toisiaan. Täten heimokansojen yhteys pitää Suomessa karjalaisuuden hengen vireänä eikä se ole siellä läheskään uhanalainen, vaan päinvastoin se kehittyy ja saa uusia muotoja. Uutena ilmiönä puhutaankin suomalaisesta karjalaisuudesta, jolle on suotu perusteelliset edellytykset.

Suomen karjalaisten tulevaisuus näyttää pilvettömältä ja karjalaisuuden kehitystä jarruttavat ongelmat eroavat jyrkästi Venäjän karjalaisten nykyisistä ongelmista ja niiden sisällöstä, koska Suomessa ei ole karjalaisuuden katoamisvaaraa ja Venäjällä päinvastoin on ajankohtaista kamppailu karjalaisten kansana säilymisen puolesta.

Nykyisen Venäjän autoritäärisen imperiumin kansallispolitiikan päämääränä on yhteisen venäläishenkisen kansakunnan rakentaminen monikansallisessa valtiossa. Tällainen politiikka johtaa pienilukuisten kantakansojen hävittämiseen. Valitettavasti siellä syntymäpaikka, suku- ja syntyperä eivät ole merkittäviä kansallista identiteettiä määriteltäessä, vaikka niiden pitäisi olla identiteetin arvon perustana.

Venäjän valtakunnassa yhteisen kan-

”

Suomen karjalaisten tulevaisuus näyttää pilvettömältä ja karjalaisuuden kehitystä jarruttavat ongelmat eroavat jyrkästi Venäjän karjalaisten nykyisistä ongelmista.

ugrialaisten kansojen kulttuurin ja kielen säilyttäminen. Lisäksi tavoitteena on edistää kansainvälisten normien toteutumista ihmisoikeuksien, kansojen itsemääräämisoikeuden ja alkuperäiskansojen oikeuksien alalla.

Jos me karjalaiset järjestäytyisimme yhteiseen rintamaan - vaikka olisimme eri valtuuskuntaryhminä - ja esiintyisimme yksissä tuumin, niin meillä olisi takuulla hyvät mahdollisuudet kansamme ongelmavyyhdin selvittelyyn.

Olen osallistunut neljään kongressiin - tähän asti viidestä pidetystä - ja aina joka kerta olen mielenkiinnolla seurannut, miten esimerkiksi unkarilaiset yhtenä miehenä puolustavat sekä emämaassa asuvia että myös hajallaan muissa maissa asuvia heimolaisiaan. Meidänkin tulisi yhdistää voimamme unkarilaisten tapaan.

sakunnan rakentamisen, eli entisen neuvostoihmisen Homo sovieticus-malisen, olemukseltaan perivenäläisen Homo russionicus -ihmisen kasvattamisen ja etnisyyden säilyttämisen välillä on selvä ristiriita. Se vauhdittaa karjalaisen kansan kansallistunnon katoamista ja karjalaisten venäläistämistä. Karjalan tasavallan kantakansan, karjalaisten, tulevaisuuden näkymät ovat hyvin katastrofaalisia.

Eräiden Suomen puolen karjalaisten mielestä Karjalan tasavalta on jonkinlainen karjalaisuuden säilymisen ja kehityksen reviiiri. Tällaisten toiveiden eläteleminen on harhaanjohtava. Minusta on täysin väärin ihannoida tšekäläisten karjalaisten oloja perehtymällä pinta-puolisesti niihin. Tällä tavoin virheellisen kuvan saanti karjalaisten nykytilasta ja sen levittäminen maailmalle vain syventää tämän kansan kärsimyksiä.

Viimeisten parin vuosikymmenen aikana on verestetty karjalaisten liikettä rajan molemmin puolin. Ainakin Karjalan tasavallassa sen asianmukainen riipeä alku ennusti tämän maan kantakansalle valoisa tulevaisuus. Valitettavasti liikkeen eräät jäärpäiset ja vaikutusvaltaiset nokkamiehet valtiolla tukemana johdattelivat karjalaisuuden hengen elvyttämisen ja kehittämistoimet väärälle raiteelle.

Tänä päivänä sen hyvin huomaa siitä, että karjalaisten kansallisia sivistämis- ja kulttuuripyrkimyksiä on kohdannut takatalvi. On ryhdytty kehitystoimien sijasta kiillotelemaan karjalaisen kansallisen kulttuurin pintapuolta ja samalla on jätetty ontoksi sydänpuoli, joka hiljalleen täyttyy venäläishenkisellä kulttuurilla.

Me karjalaiset olemme joutuneet kahden kulttuurimaailman väliin, toisaalta maailmankuulun slaavilaisen ja toisaalta yleiseurooppalaisten kulttuurien, joista lähin yhteisiltä juuriltaan on suomalainen heimokulttuuri. Ilman näistä jomankumman vaikutusta karjalaisen kansan elämään ei voi kehittyä pelkästään ”puhdasta” karjalaista identiteettiä.

Kymmenisen vuotta sitten lainasin Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin tutkimusjohtaja Markku Kangaspuron kirjasta Neuvosto-Karjalan taistelu itsehallinnosta (julkaistu Helsingissä vuonna 2000) pari kansallispoliittista termiä: ”suomalaiskarjalaistuttaminen” ja ”venäläiskarjalaistuttaminen”. Mielles-

täni ne parhaiten kuvaavat karjalaisuuden kehityksen suunnat suomalaisuustai venäläisyysvaikutteineen.

Me emme olisi joutuneet nykyiseen tukalaan tilanteeseen, jos kansallisen liikkeemme alkuvaiheessa olisimme otaneet oppia vuosina 1920-1930 Karjalan valtiojohtodossa olleiden punaisten suomalaisten harjoittamasta suomalaiskarjalaistuttamisen kansallispolitiikasta.

Tämän karjalaistuttamisen vaiheen aikana onnistuttiin luomaan pääosaltaan suomen kieleen pohjautuva karjalainen kansallinen kulttuuri. Tämän päivän karjalaiskansallinen teatteritaide, kaunokirjallisuus, musiikki, nykyaikainen media

”

Kyseessä on karjalaisen kansan karjalaisuuden henkiin saattaminen. Kansa pääsee henkisesti karjalaisuutunoon, alkaa ylpeillä sillä ja alkaa sitten tuntea oman äitinsä kielen tarvetta.

ja kaikki muu kansallinen sivistystoiminta on periytynyt niiltä ajoilta.

Viimeisten 20 vuoden aikana venäläistyttämistä palveleva venäläiskarjalaistuttaminen ei ole pystynyt luomaan mitään oleellista uutta kansallisen kulttuurin alalla paitsi vaikeuksissa laahustavaa karjalan kielen opetusta ja todellisen karjalaishenkisen Oma Pajo -kuoron perustamista.

Lähihistoriamme todistaa, että Karjalan tasavallan karjalaisen kansan elinvoimaisena pysymisen takuuna on suomalaiskarjalaistuttamisen periaatteeseen nojautuva kansallinen politiikka. Tämän periaatteen vastustajat – niitä olen huomannut olevan rajan molemmin puolin – joko asian ydintä ymmärtämättä, taikka tietoisesti pelottelevat karjalaista kansaa sillä, että muka karjalan kielen sijalle tulee suomen kieli.

Tämäntapaiset väitteet ovat perättömiä. Karjalaista identiteettiä ei voi olla

ilman karjalan kieltä. Karjalan kielellä suomalaiskarjalaistuttamisen kansallisessa toimessa tulee olla hyvinkin näkyvä rooli. On ymmärrettävä, että kyseessä on karjalaisen kansan karjalaisuuden henkiin saattaminen. Kansa pääsee henkisesti karjalaistuntoon, alkaa ylpeillä sillä ja alkaa sitten tuntea oman äitinsä kielen tarvetta.

Karjalaisten on päästävä yhteisymmärrykseen siitä, kumpi on meille hyödyksi kahdesta eriluonteisesta karjalaistuttamisen periaatteesta: venäläiskarjalaistuttaminen Venäjällä, mikä merkitsee karjalaisten piilovenäläistyttämistä sekä kielellisesti että henkisesti, vaiko suomalaiskarjalaistuttaminen sekä Suomessa että Venäjällä, jolloin voidaan kehittää äidinkieltä ja omaperäistä karjalaishenkistä elämää alkuperältään yhteisen karjalaisuomalaisen kulttuurin varaan.

Nyt jo elähtäneenä ihmisenä voin sanoa vilpittömästi, että pitkän elämäni taipaleen olen kulkenut yhdessä kansani kanssa, yhdessä kokenut sen murheet ja ilot. Olen tehnyt kaiken sen, mihin voimani ja kokemukseni pystyi parantaakseni heimoveljeni ja -sisarieni elämää toimiessani niin tasavaltamme kansallisissa kansalaisjärjestöissä, kuin myös kansainvälisissä osallistumalla suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongresseihin.

Kokemuksieni perusteella olen tullut siihen johtopäätökseen, että meidän on yhdistettävä voimavaramme säilyksemme karjalaisena kansana maailman kansojen listalla. Vaikka meitä historiallisen vääryyden mukaisesti on eroteltu, silti tänä päivänäkin meitä kaikkia yhdistävät monet karjalaiseen identiteettiin kuuluvat yhteiset luonteenomaiset piirteet sekä meitä vaanivat vaaratkin, jotka ovat melkein samanlaisia.

Kuudes suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressi on otollinen paikka karjalaisten lähestyä toinen toisiaan ja ”...käit panna käzilöih da virret yhtes vieldie...” Ehdottaisinkin rajan molemmanpuolisia karjalaisia yhdistämään äänensä kaikkien karjalaisten puolesta ja tukemaan heimouden hengessä toinen toisiaan karjalaisten piinallisia ongelmia ratkottaessa.

AKILAN IIVANA

Karjalan Sivistysseura läbittää kaksi edustajaa kuudenteen suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressiin Unkariin

Pagizeminen parantau rajakarjalaista identitiettua

Oulun seudun Salmi-kerholla täyttyi 20 vuotta toimintaa

”Toinah voimmo eliä toivos, što roih uuzi, yhtenäine rajakarjalaine identitietu – no yksikai jogahine salmilaine, suojärveläine, suistamolaine i muga ielleh voibi säilyttiä omassah kielen da identitietan? Kielihäi ei voi olla yhtes ruadamizen este: paistahes salmilazet da suojärveläzet mollembat omassah kiely, a suistamolazet da imbilahtelazet sidä variantua, kudamua enämbi suvajah! Erot häi ei olla suuret. Yksikai ellendämmö toine tostu. Kiely voimmo pidiä hengis vaigu pagizemal, nimidä muudu tabua ei ole.

Mustelendan da igävöiččemizen sijah voizimmo tänäpäi keskittyö tozi ruadoh: pagizemizeh. Toizekse: pidäy löydiä nuorembua ruadajua da suaha heis syttymäh kyven omah dieloh. Ei taki vie ole aigu panna tuohustu omal kielel da kul’tuural!”

Näin puhui Salmi-Säätiön puheenjohtaja Raija Pyöli karjalan kielellä Oulun seudun Salmi-kerhon 20-vuotisjuhlissa pääjuhlan juhlapuheessaan Maikkulan kartanossa. Oulussa vietettiin 5.–6. toukokuuta juhlat, jotka samalla olivat valtakunnalliset Salmin pitäjäpäivät.

Edellisen kerran salmilaiset kokoontuivat juhliimaan Ouluun elokuussa 1991, mikä osaltaan antoi sysäyksen salmilaisuutta vaalivan kerhon perustamiselle Ouluun talvella 1992.

Olosuhteet tuolle olivat tuolloin muu-

tenkin otolliset rajojen avauduttua hieman aikaisemmin ja kotiseutumatkailun tultua mahdolliseksi.

Lauantaina ortodoksisen seurakunnan seurakuntasalin tiloissa avattiin kerhon tähänastista toimintaa sekä Salmiin ja Raja-Karjalaan liittyvää kirjallisuutta esittelevät näyttelyt. Pertti Marttisen karjalankielisen pakinan jälkeen seurasi seminaari ”Suomenkarjalaiset ja Suomen karjalaiset”, jossa filosofian tohtori Niina Kunnas selvittelee karjalaisuutta ja karjalan kielen asemaa viimeaikaisten tutkimusten perusteella. Esitystä seurasi vilkas keskustelu aiheesta. Lauantai päättyi Muhoksella järjestettyihin illatsuihin.

Sunnuntain juhllaisuudet alkoivat Oulun Pyhän Kolminaisuuden katedraalissa pidetyllä jumalanpalveluksella, jonka karjalankielisen liturgian johti papiston avustamana arkkipiispa Leo, juhliivan kerhon ensimmäinen puheenjohtaja.

Lisäksi juhlassa kuultiin poimintoja kerhon 20-vuotiselta taipaleelta ja Kalevalaa karjalaksi.

Kerhoiltoja on järjestetty Oulun lisäksi Muhoksella ja eräissä muissakin ympäristökunnissa. Salmilaisuuteen on perehdytty mm. kyläesittelyjen ja karjalan kielen harastamisen kautta. Kerhon jäsenmäärä on viime vuosina ollut hieman yli sata ja sen puheenjohtajana on tällä hetkellä Tapani Menschakoff.

SIVISTYSSEURA TOIMII

Hallitus nimesi toimikuntia

Vuosikokouksessa Lahdessa valittu Karjalan Sivistysseuran hallitus on käynnistänyt työskentelynsä uuden puheenjohtajansa Eeva-Kaisa Linnan johdolla. Ensimmäisessä kokouksessaan hallitus järjestäytyi: varapuheenjohtajana jatkaa Tuomas Nurmela, sihteerinä Seija Jalagin ja rahastonhoitajana Markku Pottonen.

Hyödyntääkseen paremmin hallituksen ja seuran jäsenten asiantuntemusta hallitus asetti toimikuntia, joiden tehtävänä on valmistella ja osin hoitaa varsin itsenäisestikin asioita. Apuraha- ja avustustoimikunnan tehtävänä on tarpeelliseksi osoittautuneiden sääntöjen laatiminen apuraha- ja avustusanomuksia varten sekä anomusten arviointi ja päätösehdotusten laatiminen.

Talustoimikunta neuvoo hallitusta talouteen ja varallisuuden hoitoon liittyvissä kysymyksissä. Hallintotoimikunta hoitelee erilaisia käytännön asioita. Vuosisijalatoimikunnan tehtäviin kuuluu entiseen tapaan heimopäivien ja vuosikokouksen järjestäminen.

Lisäksi hallitus asettaa myöhemmin julkaisutoimikunnan. Perinteinen Karjalan Heimo -lehden toimitusneuvosto on osa uutta toimikuntaa, jonka tehtäväkenttä kattaa lehden lisäksi seuran julkaisutoiminnan, yhdistysviestinnän sekä sähköisen viestinnän. Toimikuntien jäsenten nimet löytyvät seuran nettisivuilta.

Hallitus käsitteli kokouksessaan saapuneita anomuksia, ja mm. Vuokkiniemi-seuralle myönnettiin avustusta laiturin tekoa varten Vaassila Kieleväisen muistomerille. Laituri on osa Juminkeko-säätiön suunnittelemaa Ontrei Malisen kantele -reitillä. Hankkeen tavoitteena on vaalia Vuonnisen kylän kulttuuriperintöä. Hallitukselle voi lähettää postia osoitteisiin puheenjohtaja@karjalansivistysseura.fi ja sihteeri@karjalansivistysseura.fi.

Kesämatkalle Karjalaan lukemista ja tuliaiseksi

- ota matkalukemiseksi koko porukalle
- vie tuliaiseksi kun matkustat Karjalaan
- osta tai lahjoita kirja tai useampia kielipesille, koululuokille, kirjastoille...

Mauri Kunnaksen Koirien Kalevala vienankarjalaksi -kirja on kansalliseepoksen alkukieli ja Kunnaksen kirjojen 30. käännöskieli.

- 1 kpl 20 €
- 5 kpl yhteensä 100 €
- 10 kpl yhteensä 200 €
- 25 kpl yhteensä 500 €

**Kiitos
tuestasi!**

**Auta lasta oppimaan, edistä
vienankielen säilymistä!**

- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

KARJALAN SIVISTYSSEURA ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin (09) 171 414
(ti ja to klo 10-15)
www.karjalansivistysseura.fi

KUTSU

Maikkulan praasniekka ja Pohjois-Viena -seuran 20-vuotisjuhla

- Kutsumme kaikkia karjalaisia ja karjalaisuudesta kiinnostuneita Maikkulan praasniekkaan ja Pohjois-Viena-seuran 20-vuotisjuhlaan. Niitä vietetään lauantaina 1.9.2012 klo 12 alkaen Oulussa, Maikkulan entisellä kasarmilla. (HUOM! Nykyisin tämän vanhan kasarmin osoite on Maikkulanrinne 42).
- Praasniekan aluksi rukoushuoneessa toimitetaan rukoushetki, matkamiehen ristillä litania ja Vienan pakolaisten muistokivellä on ohjelmaa.
- Juhla jatkuu klo 13.30 Pohjois-Viena -seuran 20-vuotisjuhlaan Oulun ortodoksisella seurakuntatalolla (osoite Torikatu 74). Siellä tarjotaan ruokaa ja kahvit (10€), jonka jälkeen on ohjelmaa. Fil.tri Seija Jalagin kertoo Vienan pakolaisten tulosta Ouluun. Oulun Karjalaseuran Käkösetkuoro ja vieraat Vienan Karjalasta esiintyvät. Näyttelyssä on esillä vianalaisuuteen liittyvää kirjallisuutta, valokuvia ja esineistöä.

Tervetuloa!

Pohjois-Viena -seuran johtokunta

Yhteydenotot:

Kerttu Nurmela, 040 5715541 tai kerttu.nurmela@mail.suomi.net
Anja Suvanto, 040 5855138 tai anja.suvanto@hotmail.fi

Mahdolliset muistamiset voi osoittaa Pohjois-Viena -seuran tilille 574136-43027276

Sortavalan Laulujuhlat
SUURI KARJALAINEN PRUASNIEKKA

**Tervetuloa
Sortavalaan
7.-8.7.2012**

Matkat Sortavalaan
ovat nyt myynnissä.

Varaa omasi ajoissa.

www.sortavalanlaulujuhlat.net

Laukunkantajat

Sivistysseurako pelastamaan kansallisaarretta?

Rivistöjäseneksi itseään tituleeraava Martti Pottonen (**MP**) esitti huolensa Paikkarin torpan säilyttämisestä, kun Museovirasto päätti säästötoimena lakkauttaa suomalaisen suurmiehen Elias Lönnrotin syntymäkodin museotoiminnan. Eeva-Kaisa Linna (**EKL**) kutsui Martin ja kalevalaisen perinnön tuntijan Senni Timosen (**ST**) keskustelemaan siitä, miten kansalliseepoksen luojan koti säilytetään. Tärkeä kysymys on myös, pitäisikö Karjalan Sivistysseuran olla mukana tässä työssä.

EKL: Paikkarin torppa on Lönnrotin, kansanrunouden kerääjän ja Kalevalan luojan syntymäpaikka ja lapsuudenkoti Sammatissa. Nyt se on joutunut Museoviraston leikkauslistalle, säästö on vajaat 40 000 euroa vuodessa. Tämä kesä on turvattu, kun Lohjan kaupunki päätti huolehtia aukioloista, mutta tulevaisuus huolettaa.

MP: Tässä meillä on tällainen aarre, on kulunut 210 vuotta siitä kun Elias syntyi tähän vaatimattomaan torppaan. Paikkarihan on kansallinen symboli! Kun muistamme, että Senaatti päätti jo 1889, että Paikkarin torppa tulee säilyttää muuttumattomana muistona, huolettaa, mihin nämä säästöt johtavat. Kenen pitää ottaa vastuu?

EKL: Meidän on syytä muistaa, että kansalliseepoksemme perustuu paljolti karjalaiseen runouteen.

ST: Zacharias Topelius vanhempi oli 1800-luvun alkupuolella kerännyt kansanrunoja Pohjois-Suomessa, mutta omat keruumatkat loppuivat halvaantumiseen. Vanhojen laulujen taitajat saapuivat hänen kotiinsa. Vienankarjalaisia laukku-reita, mm. Jyrki Kettusta kuultuaan Topelius päätteli, että rajan takana Itä-Karjalassa olisi parhain lauluarteisto. Sinne hän viimeisessä runojulkaisussaan, ikään kuin testamenttinaan, kehotti uusia kerääjiä lähtemään. Lönnrot luki ja sisäisti Topeliuksen sanat: ”Siellä veisaa vielä Väinämöisen ääni, siellä soi vielä Kantele ja Sampo...”

EKL: Ja siellä Lönnrot, vaatimattomista oloista lähtenyt mies, kiersi vaatimattomissa tuvissa elävän kansan parissa. Mitä hän sitten antoi meille suomalaisille?

MP: Kalevalan ja Kantelettaren tuntevat ja tietävät kaikki ja Kalevalan keskeinen aineisto on Vienan Karjalasta. Mutta on hyvä muistaa, että näiden teosten tavoitteena oli rakentaa Suomelle muinaishistoria, jota tuolloin tarvittiin kansal-

lisuuden tiedostamiseksi.

ST: Vuonnisen kylässä tietäjä Vaassila Kieleväisen talossa Lönnrot oivalsi, että hänen kuulemiensa erillisten runojen takana voi hämmöttää kokonaisuus, eepos. Hämmästä muistellessaan runoja vanha Vaassila yhdisteli runojen juonia ja sankareita. Muilta laulajilta, kuten Arhippa Perttuselta, Lönnrot sitten sai pitkiä ja komeita runoja, mutta Kalevalan alkuajatus syntyi Vaassilaa kuunnellessa.

EKL: Runonlaulajilla on mielenkiintoinen yhteys Sivistysseuraan, sillä seuramme jäsenistössä on lukuisia runonlaulajien jälkeläisiä, myös Kieleväisiä, Malisia ja Perttusia. Mm. Sivistysseuran pitkäaikainen puheenjohtaja Ritva Kivi on sukujuuriltaan Kieleväisiä.

MP: Lönnrotin rooli suomen kielen ja kulttuurin kehittäjänä on myös ollut ainutlaatuinen.

ST: Totta. Vaikka Lönnrot kirjoitti runot vian murteella, hänellä oli selvä pyrkimys saada runokieli lähelle suomea ja kehittää sitä ymmärrettäväksi. Oli siis jo tässä kielen kehittäjä.

MP: Runolaularien symboliikka näkyy sivistysseuran logossa, jonka Bruno Tuukkanen suunnitteli 1920-luvulla. Tämä kuvaa sitä, että kalevalainen perinne on osa seuran identiteettiä.

EKL: Sammattiseuran puheenjohtaja Risto Piekka on Paikkarin pelastamisen puuhamies, joka on luonnostellut tuki-

yhdistykselle säännöt. Mukaan pyritään saamaan niin yksityishenkilöitä kuin yrityksiä ja yhteisöjä. Pitäisikö seuramme olla mukana?

MP: Nyt varmaankin ollaan siinä tilanteessa, että Paikkaria ei voida jättää heitteille. Kansallisaarteiden säilyttäminen on kansakunnan velvollisuus. On kohteita, joita ei voida deletoida pois valtion budjetista. Paikkarin torppa on yksi sellainen. Koen, että tässä vaiheessa Sivistysseuran tulee olla mukana sanansaattajana ja tietyn ylimenovaiheen ajan mahdollisesti myös taloudellisena toimijana. Valtion pitää ottaa pysyvä vastuu tämän kansallisen muistomerkin ja kansallissankari Lönnrotin perinteen säilyttämisestä.

Keskustelu siis jatkuu ja jäsenten kannanotot ja ajatukset ovat tervetulleita vaikkapa seuran toimiston sähköpostiin toimisto@karjalansivistysseura.fi.

Tällä palstalla kohdataan aktiivisia sivistysseuralaisia kirjoittamassa ja keskustelemassa.

Kesätapahtumia Karjalassa

Kesäkuu

16.–17.6. Kalevala (Uhtua)

Perinteinen Uhtuan karjalaisten kesäjuhla Karjalan kielen kurssit lastenleirin puitteis-
sa

25.–30.6. Jyskyjärvi

Karjalan kielen ja kulttuurin kurssi
Karjalan Sivistysseura ry järjestää yhdessä
Karjalan Rahvahan Liiton kanssa karjalan
(viena) kielen ja kulttuurin kurssin Jysky-
järvellä, Vienan Karjalassa.
Lisätietoja: www.karjalansivistysseura.fi

28.6.–2.7. Kainuu–Viena

Sommelo järjestetään seitsemännen ker-
ran.

Kainuussa ja Vienan Karjalan kyliin levit-
täytyvä Sommeldo soi taas tänäkin kesänä.
Lisätietoja: www.runolaulu.fi

30.6. Luusalmi

Luusalmen kisat -pruasniekka Luusalmen
kylässä Humahus-tanssiyhtyeen 40-vuo-
tisjuhla.

Heinäkuu

1.–3.7. Kalevala (Uhtua)

Sommelo-festivaali Uhtualla.

2.7. Haikola

Sommelo-festivaali Haikolassa.

6. –8.7. Sortavala

Sortavalan Laulujuhlat 2012, pääjuhla 8.7.
Vakkosalmen laululavalla.

Lisätietoja: www.sortavalanlaulujuhlat.net

7.7. Haikola

Ortjo Stepanov –juhla.

7.7. Borovoi

Borovoin kyläjuhla.

11.7. Haikola

Karjalan kansankirjailijan Ortjo Stepanovin
teemajuhla.

12.7. Kalevala (Uhtua)

Uhtuan ortodoksisirkon Petrun päivä, Ka-
levala-asutuksen päivä.

Elokuu

1. –5.8. Vuokkiniemi

Vuokkiniemen pruasniekkamatka (2.8.
I'llan päivä)

Lisätietoja: www.vuokkiniemi.net tai

Tuula Takamäki 040-719 3201 ja Asmo Kal-
lio 050-372 0443

11.8. Vuonninen

Marja Makovei -pruasniekka Vuonnisen ky-
lässä.

23. –26.8. Jyskyjärvi

Jyskyjärven praaasniekkamatka

Lisätietoja: www.niikonmatkat.fi

25.8. Jyskyjärvi

Perinteinen kesäjuhla Jyskyjärvellä

Syyskuu

14. –16.9. Kalevala (Uhtua)

Kalevalan piirin 85-vuotispäivän juhlatilaisuuk-
sia.

27. –30.9. Jyskyjärvi

Ruskaretki Jyskyjärvelle, koe maaginen Karjalan
syksy!

Lisätietoja: www.niikonmatkat.fi

Muutokset mahdollisia.

Kun olet kiinnostunut kielestä, kulttuurista, su-
kusi juurista tai arvostat erilaista, elämyksellistä
kesämatkaa – tervetuloa Karjalaan!

Kesätapahtumia Karjalassa 2012 -kalenterin tie-
dot kokosi Uhtua-seura

Lehtomaitikka on eteläisen Karjalan kesäkukka

